Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA

ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Sisältö

Johdanto 3

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2026-2029 4

Tiivistelmä 6

1. Lasten, nuorten ja perheiden hyvää arkea yhdessä 7

1.1 Yhteensovittava johtaminen ja eri toimijoiden roolit 8

1.2 Etelä-Savon perhekeskustoiminta ja perhekeskusverkoston palvelukokonaisuus 10

1.3 Varhainen tuki 17

1.4 Etelä-Savon malli 20

2. Lapset, nuoret ja perheet Etelä-Savossa 23

2.1 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytila Etelä-Savossa 24

2.2 Lastensuojelun tarve ja palvelujärjestelmä Etelä-Savossa 34

3. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimenpiteet vuosille 2026-2029 37

4. Kohti vaikuttavuutta 51

5. Kuntakohtainen lasten ja nuorten hyvinvinvointisuunnitelman runko 53

Lähteet 55

Liitteet 56

Hyväksytty

Lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä
12.11.2025

Etelä-Savon aluehallitus
24.11.2025

Etelä-Savon aluevaltuusto
8.12.2025

Johdanto

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen suunnitelma, jonka tarkoituksena on edistää 0-29 –vuotiaiden lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä hyvinvointia. Suunnitelman sisällöstä säädetään lastensuojelulain 12§ . Hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista, yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta. Lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot hyvinvointialueen lastensuojelun tarpeesta, lastensuojeluun varattavista voimavaroista sekä lastensuojelun palvelujärjestelmästä.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lähtökohtana on perhekeskustoiminta. Varhainen tuki ja palvelut verkostoidaan perheiden tarpeita vastaavavaksi yhteensovitetuksi toimivaksi kokonaisuudeksi. Palvelujen tarjoamiseksi sovitaan tarvittavat yhteistyörakenteet sekä yhteistyötä koordinoidaan ja johdetaan maakunnallisesti.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa painotetaan lasten ja nuorten mielenhyvinvoinnin vahvistamista ja riippuvuuksien ehkäisyä, hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistämistä, turvallisen arjen tukemista sekä osallisuuden vahvistamista. Näihin painopisteisiin vastataan yhdessä sovittujen toimenpiteiden avulla.

Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma ja alueellinen neuvolasuunnitelma sekä perhekeskustoiminnan toimintasuunnitelma yhteensovitetaan suunnitelmaan. Suunnitelman valmistelussa on huomioitu Etelä-Savon alueellinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026-2029.

Suunnitelma on valmisteltu työryhmässä, jossa on ollut edustajia Etelä-Savon hyvinvointialueelta, kunnista, järjestöstä ja seurakunnasta. Suunnitelma käsitellään maakunnallisessa lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmässä, Etelä-Savon hyvinvointialueen aluehallituksessa ja edelleen aluevaltuustossa.

Kunnat voivat käyttää päätöksenteon tukena lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa sellaisenaan tai tehdä siihen kuntakohtaisia täydennyksiä.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

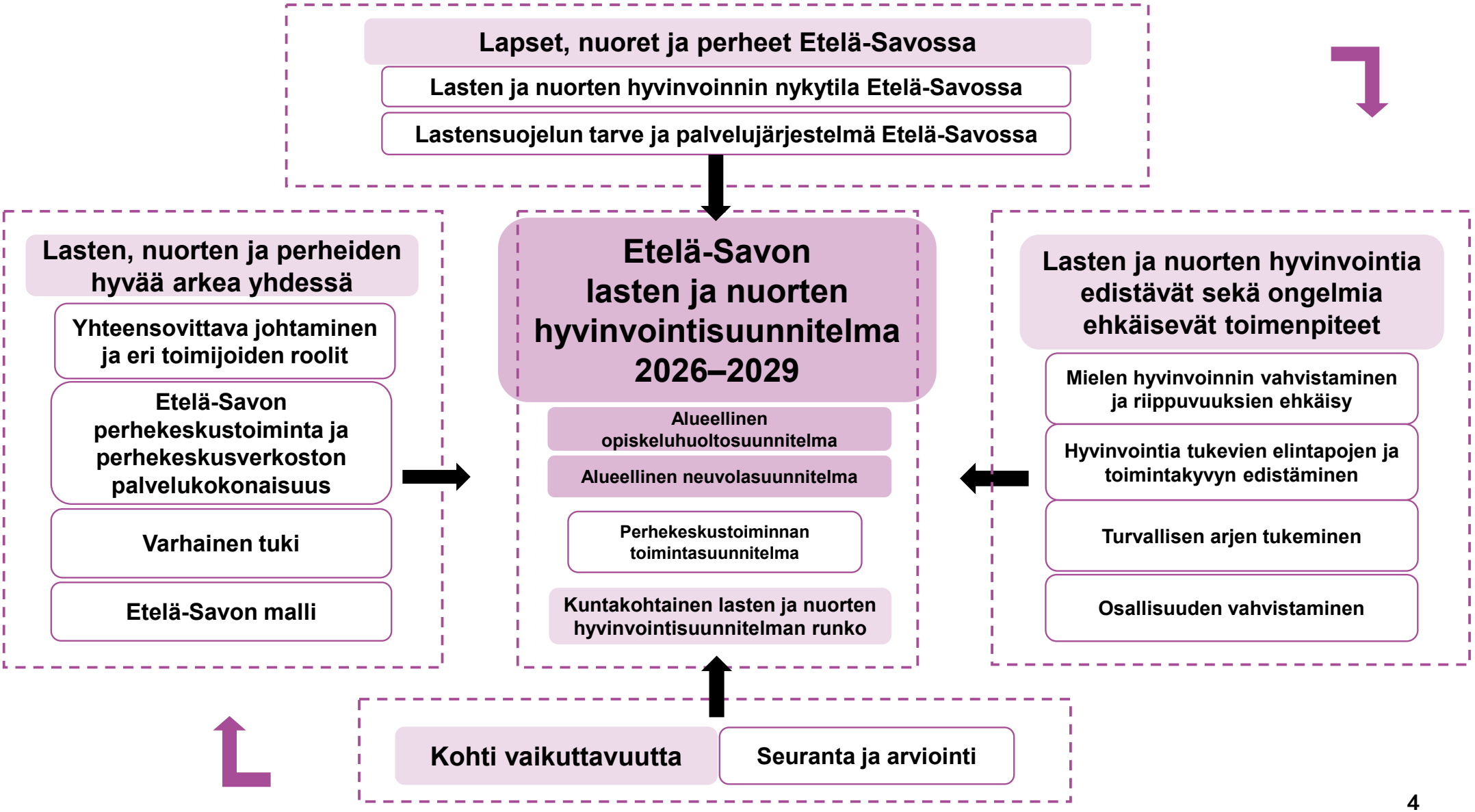

Alueellisten hyvinvointisuunnitelmien kokonaisuus

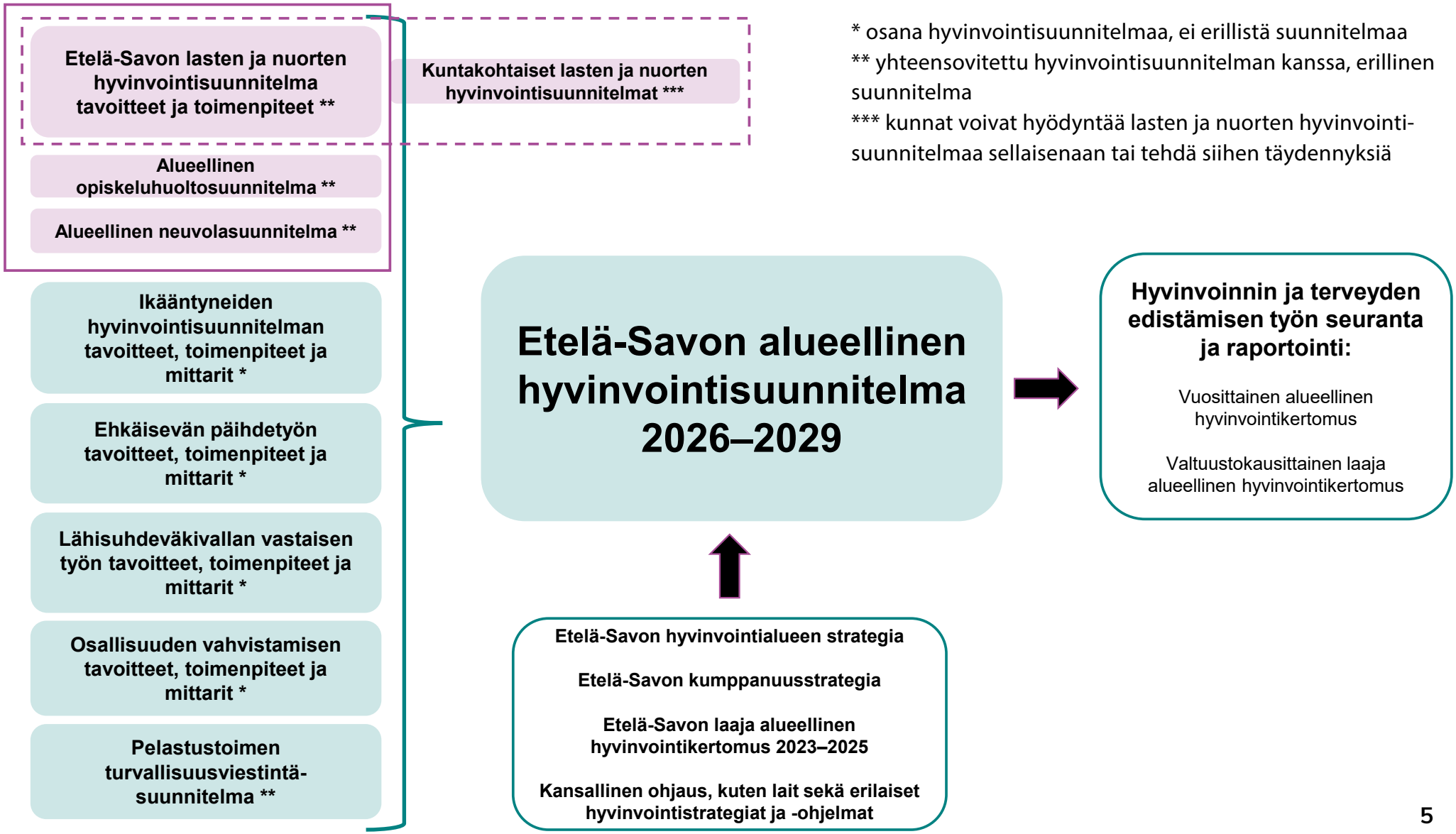

* osana hyvinvointisuunnitelmaa, ei erillistä suunnitelmaa
** yhteensovitettu hyvinvointisuunnitelman kanssa, erillinen suunnitelma
*** kunnat voivat hyödyntää lasten ja nuorten hyvinvointi-suunnitelmaa sellaisenaan tai tehdä siihen täydennyksiä

Tiivistelmä

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sisältö

Etelä-Savon perhekeskustoiminta

1. Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy

TAVOITE

Edistää lasten ja nuorten mielenterveyttä

Ehkäisee lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja riippuvuuksien syntymistä

2. Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen

TAVOITE

Parantaa lasten, nuorten ja perheiden elintapoja

Vahvistaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä

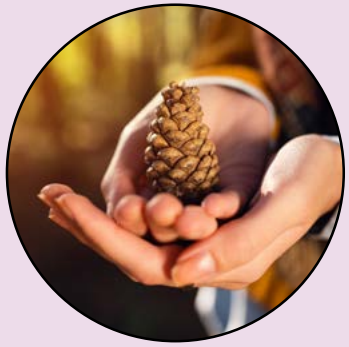

3. Turvallisen arjen tukeminen

TAVOITE

Mahdollistaa lasten ja nuorten turvallisen kasvuympäristön

Tukee perheitä kasvatustehtävässä

4. Osallisuuden vahvistaminen

TAVOITE

Edistää mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin

Vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta

Tavoitteet ja toimenpiteet

Seuranta ja arviointi

1. Lasten, nuorten ja perheiden hyvää arkea yhdessä

1.1 Yhteensovittava johtaminen ja eri toimijoiden roolit

Yhteensovittavalla johtamisella tavoitellaan hyvinvoinnin ja terveyserojen kasvun taittumista, saatavilla olevien voimavarojen tarkoituksenmukaista käyttöä ja soten, kuntien ja kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien kykyä uudistaa toimintaansa aktiivisesti ja yhteisten tavoitteiden mukaisesti [7]. Tavoitteena on myös palveluiden integrointi siten, että niillä pystytään vastaamaan paremmin asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Toimintaa integroitaessa keskeistä on tarkastella avointa toimintaa, varhaista tukea ja sen palveluita kokonaisuutena, ei yksittäisinä palveluina.[5].

Tavoitteet, suunnitelmat ja päätöksenteko tehdään yhdessä ja toimitaan yhteisten päämäärien ja tavoitteiden mukaan. Yhteensovittavassa johtamisessa luodaan yhteisiä rakenteita ja sitoumuksia.

Yhteensovittava johtaminen

- varmistaa yhteistyön edellytykset
- yhtenäistää toimintakäytännöt
- vahvistaa osallisuutta ja kumppanuutta
- vahvistaa tarpeiden mukaiset palvelut
- varmistaa asiakasprosessien sujuvuuden
- vahvistaa henkilöstön yhteistyöosaamista ja hyvinvointia

Maakunnallisessa perhekeskustoiminnassa kaikilla lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivilla on oma erityisen tärkeä roolinsa. Kaikilla toimijoilla on yhteisvastuu asukkaidensa hyvinvoinnin edistämisestä, mutta kuntien rooli hyvinvoinnin rakentajana on ensisijainen. Hyvinvointialueen rooli on tukea ja toimia yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Toimintaa ja palveluja suunnitellaan, koordinoidaan ja toteutetaan eri toimijoiden yhteistyössä ja kumppanuudessa. Kaikkien toimijoiden tulee vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden ääntä ja osallisuutta sekä edistää lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamista päätöksenteossa.

Etelä-Savon perhekeskustoiminnan tausta-asiakirjana on Perhekeskustoiminnan yhteistyösopimus. Yhteistyösopimuksessa sopijaosapuolina ovat Etelä-Savon kunnat, Eloisa, Terveystalon Kuntaturva (Sulkavan sote-palveluiden osalta vuoden 2026 loppuun) sekä keskeisimmät seurakunnat ja järjestöt. Yhteistyösopimuksen ja yhteistyön tarkoituksena on turvata, suunnitella ja toteuttaa yhdessä lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea ja palveluita, jotta jokainen lapsi, nuori ja perhe saa tarvitsemansa avun ja tuen varhain, viiveettä ja kohdennetusti. Yhteistyöllä tavoitellaan perhekeskustoimintaan liittyvien eri osa-alueiden kokonaisvaltaista yhteistä näkemystä ja linjauksia.

Yhteensovittava johtaminen ja eri toimijoiden roolit

Maakunnallinen lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä on perustettu vuonna 2018. Johtoryhmän tavoitteena on toimia johtamisen yhteistyörakenteena, jossa yhteensovitetaan strategioita, toimintamalleja, perhekeskustoiminnan johtamista ja koordinointia sekä tuen ja palveluiden kokonaisuutta. Yhteistyöllä tavoitellaan palvelukokonaisuuteen liittyvien eri osa-alueiden kokonaisvaltaista yhteistä näkemystä ja linjauksia. Työryhmässä on nimetyt jäsenet kaikista lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimijoista: hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelut, kuntien palvelut sekä keskeisimmät järjestöt ja evankelisluterilaiset seurakunnat. Johtoryhmän jäsenyys on edustuksellinen ja jokainen jäsen edistää yhteisesti asetettuja tavoitteita omissa verkostoissaan. Työryhmän toiminta on kytketty osaksi Etelä-Savon perhekeskustoimintaa ja siinä otetaan kantaa lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Johtoryhmä tukee yhteisten monialaisten toimintamallien ja perhekeskustoiminnan sisältöjä.

Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä on koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen yhteistyöelin, joka käsittelee hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä ja valmistelee alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman hyvinvointialueen aluevaltuustolle. Se myös seuraa suunnitelman toteutumista, mutta ei ohjaa varsinaisesti opiskeluhuollon kokonaisuutta.

Etelä-Savon lähes jokaisessa kunnassa toimii nuorisovaltuusto, -neuvosto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, jotka tuovat omassa kunnassaan nuorten ääntä kuuluviin ja ottavat kantaa ajankohtaisiin asioihin. Etelä-Savossa toimii myös Etelä-Savon hyvinvointialueen nuorisovaltuusto, jonka tavoitteena on tuoda maakunnallista päätöksentekoa ja maakunnan kehittämistä lähemmäksi nuorten arkea.

Yhteensovittava johtaminen palvelujärjestelmän eri tasoilla:

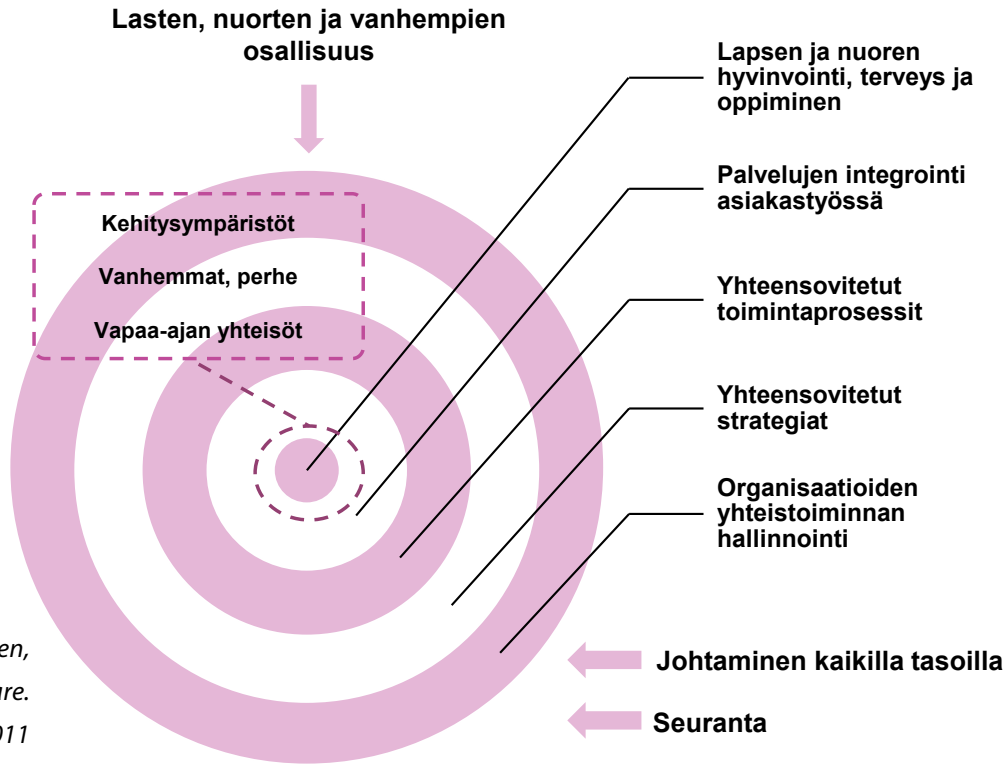

Mukailtu Every Child Matters: Change for Children, The management, organisational and governence implications 2004. Institute of Public Care. Families: First Research Review: Integrated processes & models of delivery. 2011

1.2 Etelä-Savon perhekeskustoiminta ja perhekeskusverkoston palvelukokonaisuus

Etelä-Savon perhekeskustoimintaa on aloitettu kehittämään kansallisessa LAPE-muutosohjelmassa 2017 ja on ollut osa pysyvää toimintaa alueellamme vuodesta 2019 alkaen.

Etelä-Savossa on kolme perhekeskusaluetta; Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan alueet.

Lapsiperheiden avoimet kohtaamispaikat ovat pääasiassa kuntien ylläpitämiä tiloja, joissa on avointa toimintaa, vertaistukea sekä palveluiden jalkautumista. Kaikki toimijat yhdessä tuottavat sisältöä ja toimintaa avoimiin kohtaamispaikkoihin.

Sähköinen perhekeskus on verkkopalvelu, joka tukee ja tuo näkyväksi alueemme perhekeskustoimintaa. Kokonaisuus jakautuu kolmeen osa-alueeseen:

- Perheellisten ja perhettä perustamassa olevien verkkopalvelu Omaperhe.fi
- Nuorten verkkopalvelu Omahelpperi.fi
- Ammattilaisten osio

Sähköisen perhekeskuksen pääkäyttäjyys on Eloisalla, mutta kokonaisuus on tarkoitettu kaikille tuomaan näkyväksi perhekeskustoimintaa.

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Perhekeskustoiminnan palvelukokonaisuus

Yhteensovittaminen ja yhdessä tekeminen

Yhteistyösopimus, toimintasuunnitelma, Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä, Etelä-Savon perhekeskustoimijat ja eri kehittäjäverkostot

Etelä-Savon kunnat	Etelä-Savon hyvinvointialue	Järjestöt ja seurakunnat
Sivistystoimi ja kuntien muut palvelut, myös kuntayhtymät. Kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta.	Lapsia, nuoria ja perheitä koskevat sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi yksityisten palvelutuottajien ostopalvelut.	Lapsia, nuoria ja perheitä koskeva toiminta ja palvelut.
Esimerkiksi varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, lukiot, ammatilliset oppilaitokset, kirjastot, nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, ohjaamot ja kotouttamispalvelut.	Esimerkiksi neuvola, opiskeluhuolto, suun terveydenhuolto, lapsiperheen kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilötoiminta, lapsiperheiden sosiaalityö ja –ohjaus, lasten omaishoidon tuki, kasvatus- ja perheneuvonta, perheoikeudelliset palvelut, tukiperhetoiminta, lastensuojelupalvelut, mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut, aikuisten sosiaalipalvelut sekä vammaispalvelut.	Esimerkiksi kerhotoiminta, vertaistoiminta, leirit ja retket sekä eri elämäntilanteiden tuki ja palvelut kuten vanhemmuuden tuki, arjen tuki, parisuhteen tuki, eroauttaminen, turvallinen arki.

Lapsiperheiden ja nuorten avoimet kohtaamispaikat

Sähköinen perhekeskus

Perhekeskustoiminnan monitoimijaiset verkostot

ETELÄ-SAVON LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN JOHTORYHMÄ

Maakunnallinen perhekeskus-toiminnan johtoryhmä linjaa ja ottaa kantaa.

ETELÄ-SAVON PERHEKESKUSTOIMIJAT

Toimii "työrukkasena", toimeenpanijana, sekä tiedon välittäjänä ja tuojana.

Lupa ja mahdollisuus kehittää.

ETELÄ-SAVON ALUEELLINEN OPISKE-LUHUOLLON YHTEISTYÖRYHMÄ

KUNTAKOHTAISET LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN TYÖRYHMÄT

- Kohtaamispaikka- verkosto
- Parisuhteen tuen ja eroaut-tamisen kehittäjäverkosto
- Varhaisen tuen työpajat
- Lapset puheeksi kouluttajat
- Lapset puheeksi kehittäjäverkosto
- Muut verkostot

Kansallinen kehittäminen eri verkostoissa

Edustus Etelä-Savon hyvinvointi-alueelta, kunnista sekä järjestöistä ja seurakunnista

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Eloisan sosiaali- ja terveyspalvelut perhekeskustoiminnassa

Lapsiperhepalvelut

- Perheneuvo
- Kasvatus- ja perheneuvonta
- Lapsiperheen kotipalvelu
- Perhetyö
- Perheoikeudelliset palvelut ja lastenvalvoja
- Lapsiperheiden sosiaalityö ja -ohjaus
- Lasten omaishoidontuki
- Ammatillinen tukihenkilötoiminta
- Tukiperhetoiminta

Lastensuojelupalvelut:

- Lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sosiaalityö ja -ohjaus
- Tehostettu perhetyö
- Ammatillinen tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta
- Perhekuntoutus
- Ensikoti

Vammaispalvelut:

- Vammaisten sosiaalityö ja –ohjaus
- Henkilökohtainen apu
- Liikkumisen tuki
- Osallisuutta ja työllisyyttä tukevat palvelut
- Esteettömän asumisen tuki
- Muut avopalvelut
- Asumispalvelut ja perhehoito
- Vaativat erityispalvelut (Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus)

Aikuisten sosiaalipalvelut:

- Työikäisten sosiaalityö- ja ohjaus
- Kuntouttava työtoiminta
- Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki
- Työllisyyttä edistävät sosiaalipalvelut
- Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto
- Sosiaalipäivystys
- Sosiaalityö ja -ohjaus poliisissa
- Turvakotipalvelu ja lähisuhdeväkivaltatyö

Lasten, nuorten ja perheiden terveyspalvelut:

- Äitiys- ja lastenneuvola
- Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvola
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
- Kuraattori- ja psykologipalvelut
- Synnytyspalvelut
- Suun terveydenhuolto
- Ravitsemus-, puhe-, fysio- ja toimintaterapia
- Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut
- Lasten ja nuorten erikoissairaanhoito

Sähköiset palvelut:

OmaEloisa, Palveluluukku, Perheneuvo,
Etelä-Savon hyvinvointitarjotin,
Etelä-Savon Sähköinen perhekeskus:
Omaperhe, Omahelpperi,
Ammattilaisen oma

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Kuntien palvelut perhekeskustoiminnassa

Varhaiskasvatus
- Päiväkodit
- Perhepäivähoito
- Avoin varhaiskasvatus

Esi- ja perusopetus
- Esiopetus
- Perusopetuksen vuosiluokat 1-9

Toinen aste
- Lukiot
- Ammatilliset oppilaitokset

Korkeakoulu
- Ammattikorkeakoulu
- Yliopisto

Vapaa sivistystyö
- Kansan- ja kansalaisopistot
- Kesäyliopistot

Kohtaamispaikkatoiminta
- Lasten, nuorten ja perheiden tapahtumat ja toiminta:
- Avoin toiminta
- Vertaistoiminta ja vertaistukiryhmät
- Ohjaus ja neuvonta

Harrastustoiminta
- Kaiken ikäisten lasten ja nuorten ryhmät:
- Kuntien järjestämänä esimerkiksi kouluissa ja eri harrastuspaikoissa

Nuorisopalvelut
- Tapahtumat, kohtaamispaikat ja tilat sekä harrastukset nuorille
- Liikuntapalvelut
- Uimahallit, liikuntapaikat ja kerhot

Liikuntapalvelut
- Uimahallit, liikuntapaikat ja kerhot

Kulttuuripalvelut
- Taide-, musiikki- ja teatteripalvelut sekä tapahtumat

Kirjastopalvelut
- Kirjastot ja niiden tarjoamat aineistot, palvelut sekä tapahtumat

Avustukset ja tuki järjestöille
- Esimerkiksi tilat toiminnan toteuttamiseen

Ohjaamot
- Apua alle 30-vuotiaille nuorille työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa

Työllisyyspalvelut
- Tietoa, neuvontaa ja ohjausta

Ammatillinen kuntoutus
- Kuntoutusmahdollisuudet
- Ammatillinen koulutus
- Työ- ja koulutuskokeilut
- Työvalmennus
- Elinkeinotuki

Kotoutumispalvelut
- Vastaanotto- ja asumisjärjestelyt
- Ohjaus ja neuvonta
- Palvelutarpeen arvioinnit ja kotoutumissuunnitelmat

Asumisympäristö
- Kaavoitus- ja liikenneratkaisut

Oppivelvollisuuden valvonta

Yhdyspinnat

Opiskeluhuolto | Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen | Perhekeskustoiminnan yhteensovittaminen

Järjestöjen palvelut perhekeskustoiminnassa

Perhekeskustoiminnassa on useita lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivia järjestöjä, kuten esimerkiksi:
VIOLA-väkivallasta vapaaksi ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Mikkelin seudun omaishoitajat ja läheiset ry, Monikulttuurityö Mimosa, MIELI kriisikeskus Etelä-Savo

Ammatillista apua, tukea, neuvontaa ja ohjausta

- konkreettista apua arjen asioissa
- psykososiaalista tukea ja kriisiauttamista
- yksilö-, pari- ja perhetapaamisia
- ryhmämuotoista työskentelyä
- paikan päällä ja etäyhteyksin

Osallisuuden vahvistamista

- vapaaehtoistoimintaa, kokemus- ja vertaistoimijuutta
- vaikuttamisen mahdollisuuksia

Vertaistukea

- vapaaehtoistoimintana
- ammatillisesti ohjattuna

Yhteisöllisyyttä

- kohtaamispaikat
- tapahtumat
- retket, alueellinen toiminta
- jalkautuminen kuntiin

Kohderyhminä

- lapset
- nuoret
- aikuiset/vanhemmat
- perhe
- läheiset

Rinnalla kulkemista

- yksilöllistä kohtaamista
- matalankynnyksen apua ja tukea
- vapaaehtoista osallistujalle

Erilaisia elämäntilanteita

- vanhemmuuden ja parisuhteen tuki ja eroauttaminen
- lähisuhdeväkivallan eri osapuolten tuki
- mielenterveyden tuki ja elämänkriisit
- omaishoitajuus ja erityislapsiperheiden tukeminen
- maahanmuuttajien yhdenvertaisuus ja kotoutuminen

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Seurakuntien palvelut perhekeskustoiminnassa

Varhaiskasvatus

Ekavauvaryhmä Vertaistukea ja yhdessäoloa ensimmäisen vauvansa saaneille vanhemmille
Perhekerho Kerhoja voi olla aamulla, päivällä tai illalla. Lapsi tulee yhdessä aikuisen kanssa.
Päiväkerho Noin 2-6-vuotiaille. Osa-aikaista, lapsen kokonaiskehitystä tukevaa toimintaa.
Taideleikki Turvallisia taide-elämyksiä vauvoille ja taaperoille
Muskari Lapsille ja vanhemmille musiikkiin liittyvää liikettä ja leikkiä. Ryhmiä eri ikäkausille.

Nuorisokasvatus

Leirit: Leiritoimintaa alakouluikäisille, 15-18-vuotiaille nuorille, nuorille aikuisille ja perheille
Viikkotoiminta: Nuorten iltoja, retkiä ja tapahtumia
Harrastustoiminta: Alakouluikäisille suunnattua kerhotoimintaa
Erityisnuorisotyö: Diakonista nuorisotyötä ja nepsy-toimintaa

Diakoniatyö

- Tukea, ohjausta ja neuvontaa esim. uupumuksen, kriisien, surun tai taloudellisten vaikeuksien kohdatessa
- Harkinnanvaraista avustusta esim. maksuvaikeuksiin, ruokaan tai lasten harrastuksiin
- Tuettuja lomia vähävaraisille perheille
- Tukea tarvitseville perheille diakonisia perheleirejä

Nuorten vaikuttajaryhmä

Vaikuttaa seurakunnan asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon sekä osallistuu toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. 15-29-vuotiaille. Pakollinen kaikille seurakunnille.

Perheasiain neuvottelukeskus

- Ammatillista ja maksutonta keskusteluapua parisuhteen, perheen ja oman elämän haasteisiin
- Yksilö-, pari- tai perhetapaamisia koulutetun perheneuvojan kanssa
- Kaikille Etelä-Savon kuntien asukkaille Mikkelissä ja Savonlinnassa
- Savonlinnassa annetaan myös perheasioiden sovittelua.

Suru ja kriisit

- Tukea, keskusteluapua ja kokoontumismahdollisuuksia surun kohdatessa sekä kriisitilanteissa
- Ohjattuja sururyhmiä muun muassa läheisensä menettäneille lapsille tai lapsensa menettäneille vanhemmille
- Yksilöllinen ja luottamuksellinen keskusteluapu
- Tuttu työntekijä voi olla vaikeuksien yllättäessä hyvä keskusteluapu

Etelä-Savon alueen seurakunnat

Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta Hirvensalmen seurakunta Juvan seurakunta Kangasniemen seurakunta Mäntyharjun seurakunta Pieksämäen seurakunta Savonlinnan seurakunta

1.3 Varhainen tuki

Varhainen tuki on keskeinen osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Varhainen tuki ymmärretään erilaisina toiminnan ja tuen muotoina, joilla yhdessä tuetaan lapsia, nuoria sekä perheitä

- vanhemmuudessa
- lapsen kasvussa ja kehityksessä
- parisuhteessa ja erotilanteissa
- hyvän ja turvallisen arjen toteutumisessa
- oman paikan löytymisessä elämässä
- elämänmuutoksissa
- mahdollisuudessa osallistua ja vaikuttaa

Varhainen tuki

Varhainen tuki lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tarkoittaa ennaltaehkäisevää ja oikea-aikaista apua, jonka tavoitteena on tukea hyvinvointia ennen kuin ongelmat kasvavat suuriksi. Varhaisessa vaiheessa annettu tuki on vaikuttavampaa, inhimillisempää ja usein myös taloudellisesti edullisempaa kuin myöhemmässä vaiheessa tehtävät korjaavat toimenpiteet.

Varhaisen tuen keskeiset periaatteet:

- **Ennaltaehkäisy:** Vahvistetaan perheiden voimavaroja ja jaksamista arjessa. Tunnistetaan riskitekijät ja tarjotaan tukea.
- **Yhteistyö:** Eri toimijat, kuten Eloisa, kunnat, järjestöt ja seurakunnat tekevät aktiivista yhteistyötä perheiden tukemiseksi.
- **Matala kynnys:** Palveluihin pääsee helposti.
- **Lapsi-, nuori- ja perhelähtöisyys:** Tuki suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisesti lapsen, nuoren ja perheen tarpeiden mukaan.
- **Jatkuvuus ja luottamus**: Tuen tulee olla riittävää ja oikea-aikaista ja perustua aitoon kohtaamiseen.

Nostoja hallitusohjelmasta:

- Sosiaali- ja terveyspalveluita on uudistettava, palvelujärjestelmän vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta parannettava.
- Palveluiden painopistettä on kyettävä siirtämään raskaammista palveluista kohti peruspalveluita. Painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä.
- Tehtävä konkreettisia toimia ihmisten terveyden, hyvinvoinnin sekä työ- ja toimintakyvyn turvaamiseksi taloudellisesti kestävällä tavalla.
- Palveluiden rakennetta uudistetaan toimimaan portaittain.
- Oikea-aikainen hoitoon ja palveluihin pääsy varmistetaan ja palveluiden vaikuttavuuttaparannetaan.
- Huomiota kiinnitetään varsinkin perheiden hyvinvointiin ja varhaiseen tukeen.

Varhainen tuki Etelä-Savossa

Esimerkkejä varhaisen tuen muodoista

Kohdatuksi tuleminen

- Avoin varhaiskasvatus
- Avoimet kohtaamispaikat
- Oppilaitosten yhteisöllinen opiskeluhuolto
- Perhekahvilat ja kerhot
- Nuorisotilat, Ohjaamot
- Vapaaehtoistoiminta
- Näyttöön perustuvat menetelmät
- Keskustelut varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Palvelut tukenasi

- Varhaiskasvatus
- Esi- ja perusopetus, toinen aste
- Nuorisotyön palvelut
- Neuvolapalvelut
- Opiskeluhuoltopalvelut
- Lapsiperheiden sosiaalityö ja –ohjaus
- Lapsiperheen kotipalvelu
- Perhetyö
- Kasvatus- ja perheneuvonta
- Tukisuhdetoiminta

Tukea eri elämäntilanteissa

- Vanhemmuuden tuki
- Kasvun ja oppimisen tuki
- Pari- ja perhesuhteen tuki
- Eroauttaminen
- Turvallisen arjen tuki
- Vertaistuki
- Puheeksi otto
- Perhevalmennus
- Perheasioiden sovittelu
- Ankkuri-toiminta
- Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta

Lapset, nuoret ja perheet mukana

- Lasten, nuorten ja perheiden kyselyt
- Vapaaehtoistoiminta
- Vertaistoiminta
- Kehittäjäjäsenet
- Kokemusasiantuntijuus
- Oppilaskunnat ja nuorisovaltuustot
- Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi
- Lapsivaikutusten arviointi

Olemme yhdessä tukenasi

Järjestöt, kunnat, seurakunnat, Eloisa

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

1.4 Etelä-Savon malli

Etelä-Savossa etsitään uudenlaisia ratkaisuja vaikuttaa tunnistettuihin lasten ja nuorten hyvinvointihaasteisiin. Yhtenä vaihtoehtona olisi ottaa käyttöön Planet Youthin strukturoitu toimintamalli, joka perustuu yhteisöllisyyttä ja ennaltaehkäisevää työtä korostavaan Islannin malliin. Tietoa Islannin mallin vaikuttavuudesta on kerätty jo yli 25 vuoden ajan ympäri maailman.

Mikäli mallin käyttöön ottoon päädytään, Planet Youthin malli muokataan Etelä-Savon tarpeisiin, olemassa olevat rakenteet ja ympäristö huomioiden. Mallissa tärkeintä on pitkäjänteinen sitoutuminen ja yhteinen toiminta kaikkien toimijoiden kesken. Malli olisi koko Etelä-Savon maakunnan kattava.

Etelä-Savon mallin tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäistä päihteiden käyttöä ja muita hyvinvointihaasteita. Mallilla vaikutetaan lasten ja nuorten kasvuympäristöön kokonaisvaltaisesti, keskiössä on esimerkiksi panostaminen vanhemmuuteen ja koko perheeseen. Mallin mukaisilla toimenpiteillä vahvistetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin suojaavia tekijöitä ja vähennetään riskitekijöitä. Toimenpiteet kohdistetaan mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen, ennen kuin ongelmat muodostuvat.

Etelä-Savon malli mittaa lasten ja nuorten hyvinvointitietoa systemaattisesti, tarjoaa maakunta- ja kuntakohtaisia toimenpide-ehdotuksia sekä auttaa päätöksen teossa.

Etelä-Savon malli:

- Vahvistaa olemassa olevia perhekeskustoiminnan rakenteita ja verkostoja
- Tuo näkyväksi maakunnassa toteutettavat toimenpiteet, jotta ne voidaan kohdistaa aiempaa paremmin
- Hyödyntää systemaattisemmin kerättyä lasten ja nuorten hyvinvointitietoa alueelliset tarpeet ja perheiden osallisuus huomioiden

Etelä-Savon malli vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteisiin:

- Edistämällä lasten ja nuorten mielenterveyttä
- Ehkäisemällä lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja riippuvuuksien syntymistä
- Parantamalla lasten ja nuorten elintapoja
- Mahdollistamalla lasten ja nuorten turvallisen kasvuympäristön
- Vahvistamalla yhteenkuuluvuuden tunnetta

Etelä-Savon malli

Mallin viisi periaatetta

- Ennaltaehkäisevä lähestymistapa, jolla parannetaan lasten ja nuorten kasvuympäristöjä
- Korostetaan yhteisöllistä toimintaa ja huomioidaan koulujen rooli lasten ja nuorten keskeisenä kasvuympäristönä
- Osallistetaan ja tuetaan yhteisöä tekemään toimenpiteitä tietoon pohjautuen
- Tuodaan yhteen tutkijat, päättäjät, ammattilaiset ja muut yhteisön jäsenet yhteisöksi, joka ratkaisee yhdessä lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä haasteita
- Lasten ja nuorten hyvinvointihaasteiden ratkaiseminen ei ole yksinkertaista. Ennaltaehkäisevä työ edellyttää pitkäjänteistä ja –aikaista toimintaa sekä koko yhteisön osallistamista ja yhteisten resurssien hyödyntämistä

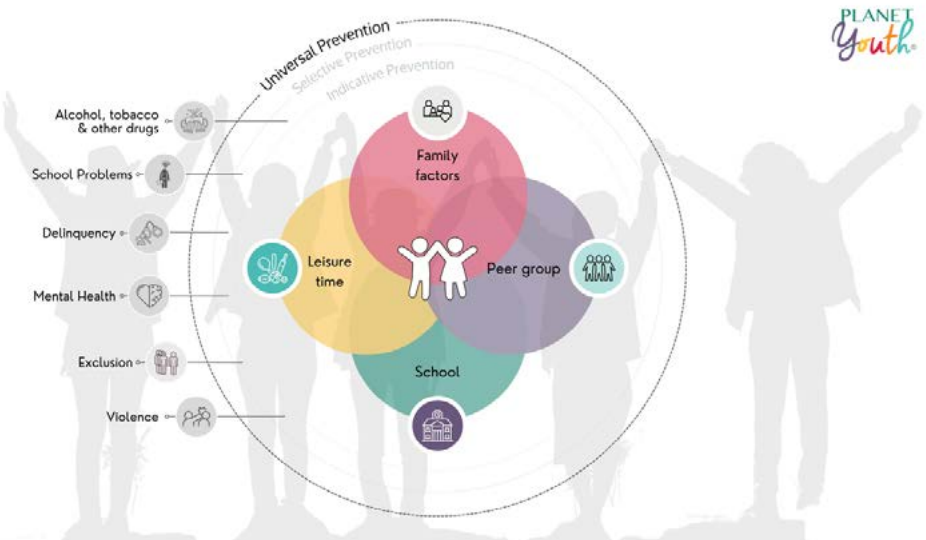

Ennaltaehkäisevää työtä rakennetaan 10-vaiheisen prosessin mukaisesti

1. P**aikallisen verkoston tunnistaminen ja kokoaminen**, kehittäminen ja kapasiteetin rakentaminen
2. **Rahoituksen tunnistaminen ja määrittely,** kehittäminen ja kapasiteetin rakentaminen
3. **Tiedonkeruun** (8. ja 9. luokan oppilaille toteutettava kysely) **suunnittelu ja yhteisön osallistaminen**
4. **Tiedonkeruun** (8. ja 9. luokan oppilaille toteutettava kysely) **toteuttaminen, tulosten raportointi ja tuloksista tehtävät johtopäätökset**
5. **Yhteisön osallistaminen ja sitouttaminen**
6. **Tiedonkeruun** (8. ja 9. luokan oppilaille toteutettava kysely) **tulosten jakaminen ja levittäminen**
7. **Yhteisön tavoitteiden asettaminen ja toimenpiteiden määrittely**
8. **Toimenpiteiden, käytäntöjen ja poliittisten linjausten yhteensovittaminen**
9. **Toimenpiteiden toimeenpano lasten ja nuorten kasvuympäristöissä, arjen toiminnassa ja viestinnässä lapsia ja nuoria osallistaen**
10. **Arviointi;** vaiheiden 1–9 toistaminen

Etelä-Savon malli

Periaatteet

- **Ennaltaehkäisevä lähestymistapa**
- **Korostetaan yhteisöllistä toimintaa**
- **Osallistetaan yhteisöä toimenpiteisiin**
- **Rakennetaan toimiva yhteisö**
- **Edellyttää pitkäjänteistä ja –aikaista toimintaa**

10-vaiheen malli

1. Paikallisen verkoston tunnistaminen ja kokoaminen
2. Rahoituksen tunnistaminen ja määrittely
3. Tiedonkeruun suunnittelu ja yhteisön osallistaminen
4. Tiedonkeruun toteuttaminen, tulosten raportointi ja tuloksista tehtävät johtopäätökset
5. Yhteisön osallistaminen ja sitouttaminen
6. Tiedonkeruun tulosten jakaminen ja levittäminen
7. Yhteisön tavoitteiden asettaminen ja toimenpiteiden määrittely
8. Toimenpiteiden, käytäntöjen ja poliittisten linjausten yhteensovittaminen
9. Toimenpiteiden toimeenpano lasten ja nuorten kasvuympäristöissä, arjen toiminnassa ja viestinnässä lapsia ja nuoria osallistaen
10. Arviointi

Hyte-painopisteet

- Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy
- Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen
- Turvallisen arjen tukeminen
- Osallisuuden vahvistaminen

Edistää lasten ja nuorten mielenterveyttä

Ehkäisee lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja riippuvuuksien syntymistä

Parantaa lasten ja nuorten elintapoja

Mahdollistaa lasten ja nuorten turvallisen kasvuympäristön

Vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta

Toimenpiteet

Vaikutus

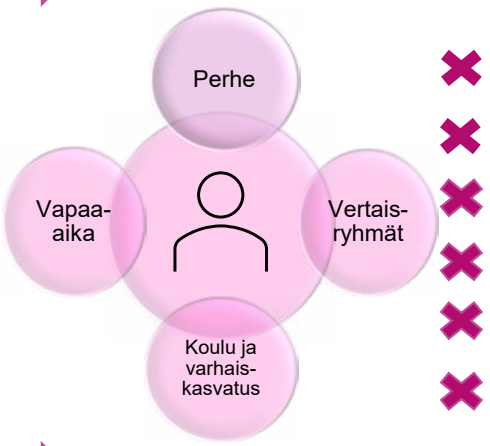

- **Alkoholi, tupakka, huumeet**
- **Koulunkäynnin vaikeudet**
- **Rikollisuus**
- **Mielenterveyshaasteet**
- **Syrjäytyminen**
- **Väkivalta**

Etelä-Savon perhekeskustoiminta

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

2. Lapset, nuoret ja perheet Etelä-Savossa

2.1 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytila Etelä-Savossa

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilannekuvan mukaan esimerkiksi elämään tyytyväisyys, perhesuhteet, opiskeluhuollon tuki sekä varhaiskasvatuksen ja neuvolapalveluiden laatu koetaan vahvuuksina. Huonot elintavat, mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, sosiaaliset haasteet, väkivalta- ja kiusaamiskokemukset sekä taloudellinen riittämättömyys muodostavat arjen vaikeuksia.

Suurin osa lapsista ja nuorista kokee elämänsä hyväksi. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn mukaan 58–89 % on tyytyväisiä elämäänsä. 62–84 % lapsista ja nuorista kokee voivansa keskustella vanhempiensa kanssa usein tai melko usein. Suurin osa lapsista viihtyy koulussa ja kokee, että hyvinvoinnista huolehditaan. Etelä-Savossa on panostettu matalan kynnyksen palveluihin, mikä parantaa varhaista tukea ja osallisuutta.

Toisaalta, neljännes jo 4. ja 5.-luokkalaisista ei syö aamupalaa joka aamu. 7-12 –vuotiaista joka neljäs on ylipainoinen sekä 43% 8. -luokkalaisista kokevat fyysisen toimintakyvyn heikoksi. 8. ja 9.-luokkalaisista kolmasosa nukkuu arkisin alle 8 tuntia. Nikotiinituotteet kuten sähkösavukkeet ja nikotiinipussit sekä energiajuomat ovat yleistyneet. Kiusaaminen ja yksinäisyys ovat edelleen merkittäviä ongelmia. Noin 10 % nuorista kokee yksinäisyyttä, ja kiusaamista esiintyy kouluterveyskyselyn mukaan huomattavasti.
Myös nuorten ahdistuneisuus ja masennusoireet ovat lisääntyneet. Etelä-Savossa mielenterveyspalvelujen tarve on kasvanut, ja jopa 40 % lapsista tarvitsee terapiapalveluja (2024). Huumeet ovat nousseet suurimmaksi ennenaikaisten kuolemien syyksi, mikä on poikkeuksellista koko maan tasolla. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea pidetään riittämättömänä, mikä heijastuu lasten arkeen. Vapaa-ajantoiminnasta on tietoa 67 %:lla, mutta 27 % pitää toimintaa liian kalliina, mikä rajoittaa osallistumista.

Näihin ilmeneviin hyvinvointihaasteisiin etsitään ratkaisuja panostamalla varhaiseen tukeen ja yhteisöllisyyteen sekä vaikuttamalla lasten, nuorten ja perheiden kasvuympäristöön kokonaisvaltaisesti.

Keskeisiä tunnuslukuja Etelä-Savon lapsiperheistä

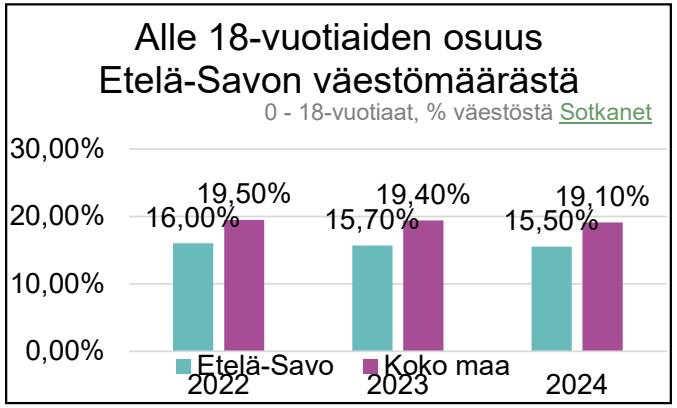

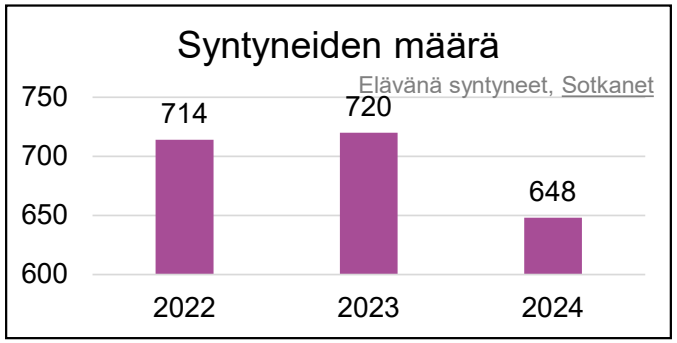

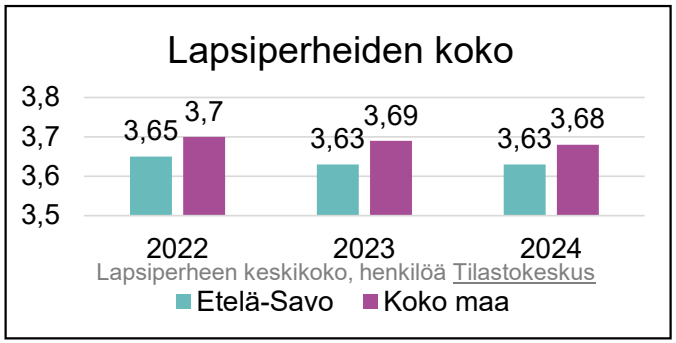

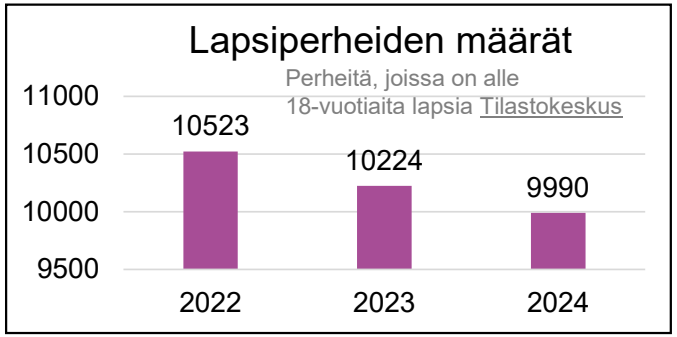

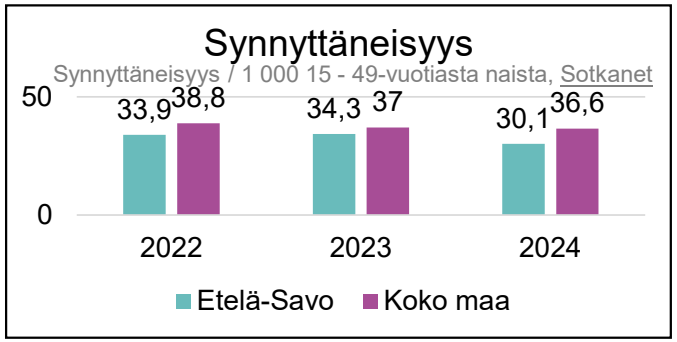

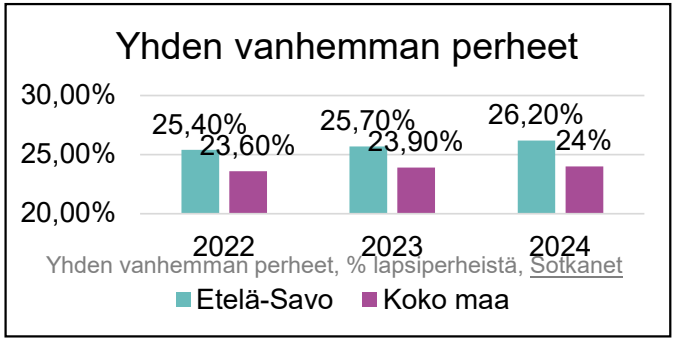

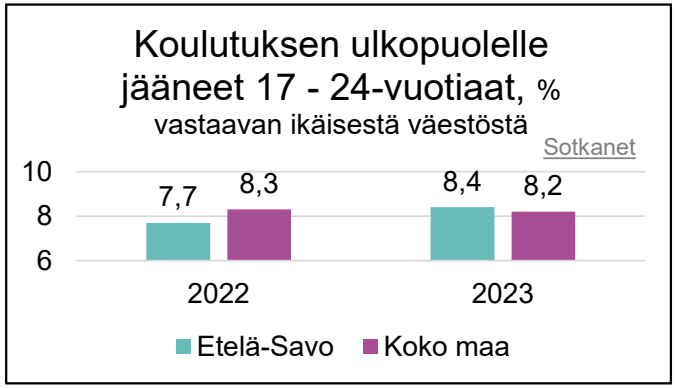

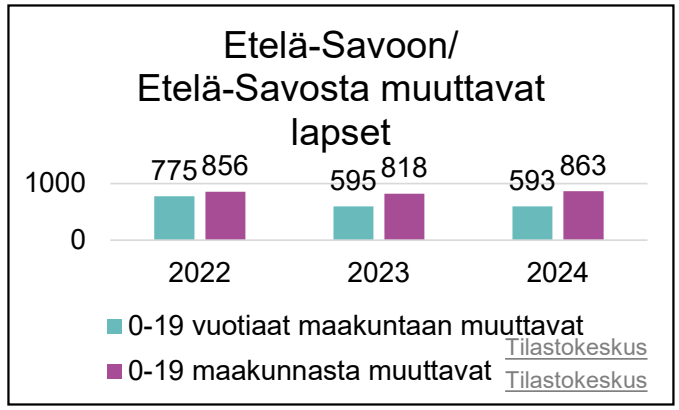

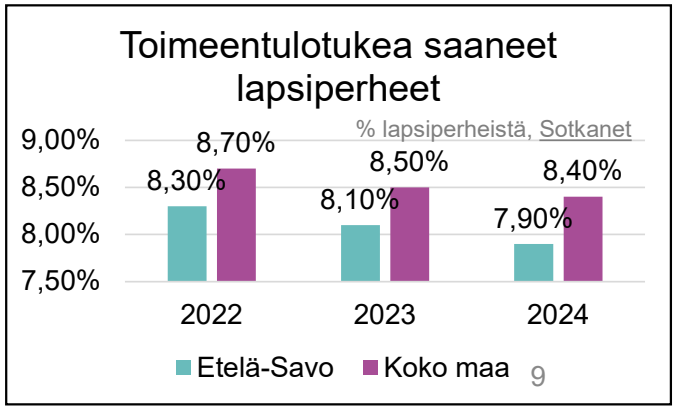

2025 Kouluterveyskyselyn (THL) tuloksia Etelä-Savo

Kouluterveyskysely tuottaa joka toinen vuosi seurantatietoa lasten ja nuorten kokemuksista terveydestä, hyvinvoinnista, koulunkäynnistä ja opiskelusta sekä elintavoista.

Lukioissa kysely on kohdennettu yleissivistävässä lukiokoulutuksessa nuorten oppimäärää tai ulkomaista tutkintoa suorittaville. Ammatillisissa oppilaitoksissa kysely on tarkoitettu ammatillista perustutkintoa opiskeleville sekä TUVA-opiskelijoille. Erilaiset osatutkinto-opiskelijat sekä kokonaan tai valtaosin verkossa tai oppisopimuksella opintoja tekevät eivät kuulu kohderyhmään.

Tietoja on kerätty perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyviltä vuodesta 1996, lukioissa vuodesta 1999 ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 alkaen. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvät lapset ovat olleet mukana vuodesta 2017 alkaen.

Tulokset julkaistu 17.9.2025: thl/kouluterveyskysely/tulokset

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Kouluterveyskysely 2025
vastaajamäärät ja osuus% Etelä-Savo

Kunta	4.-5.luokka vastanneet lkm/ osuus%	4.-5.luokka vastaamattomia lkm / osuus%	8.-9.luokka vastanneet lkm / osuus%	8,-9.luokka vastaamatta jättäneet lkm / osuus%	Lukio 1.-2.vuosikurssi vastanneet lkm/ osuus%	Lukio 1.-2. vuosikurssi vastaamatta jättäneet lkm / osuus%	AOL 1.-2.vuosikurssi vastanneet lkm/ osuus%	AOL 1.-2. vuosikurssi vastaamatta jättäneet lkm / osuus%
Enonkoski	28 / 80%	7 / 20%	37 / 95%	2 / 5%	-	-	-	-
Hirvensalmi	24 / 92%	2 / 8%	32 / 78%	9 / 22%	-	-	-	-
Juva	101 / 95%	5 / 5%	64 / 65%	35 / 35%	32 / 67%	16 / 33%	-	-
Kangasniemi	75 / 95%	4 / 5%	65 / 71%	27 / 29%	50 / 88%	7 / 12%	-	-
Mikkeli	892 / 84%	171 / 16%	830 / 75%	281 / 25%	328 / 75%	109 / 25%	313 / 37%	533 / 63%
Mäntyharju	94 / 80%	24 / 20%	102 / 91%	10 / 9%	63 / 75%	21 / 25%	-	-
Pieksämäki	261 / 82%	59 / 18%	179 / 58%	131 / 42%	91 / 84%	17 / 16%	146 / 45%	178 / 55%
Puumala	15 / 94%	1 / 6%	18 / 90%	2 / 10%	-	-	-	-
Rantasalmi	48 / 86%	8 / 14%	44 / 85%	8 / 15%	31 / 74%	11/ 26%	-	-
Savonlinna	459 / 89%	57 / 11%	474 / 80%	117 / 20%	278 / 71%	113 / 29%	78 / 17%	380 / 83%
Sulkava	44 / 94%	3 / 6%	23 / 72%	9 / 28%	20 / 95%	1 / 5%	-	-
Etelä-Savo yhteensä lkm.	2041 / 86%	341 / 14%	1868 / 75%	631 / 25%	893 / 75%	295 / 25%	537 / 33%	1091 / 67%

Etelä-Savo:
vastanneet yht. 5339 / 69%
vastaamattomat yht. 2358 / 31%

Havaintoja 2025 kouluterveyskyselyn tuloksista

Positiivisia huomioita

Koettu terveys ja elintavat

- Kokemus keskinkertaisesta tai huonosta terveydestä on vähentynyt kaikilla muilla, paitsi lukiolaisilla miehillä.
- Päivittäinen väsymys ja uupumus vähentynyt kaikilla oppiasteilla, mutta on silti yleistä erityisesti naisilla.

Mielen hyvinvointi

- Yksinäisyyden kokemus vähentynyt kaikilla muilla ryhmillä, paitsi lukioikäisillä miehillä.
- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus kääntynyt laskuun kaikilla muilla paitsi ammatillisten oppilaitosten naisilla. Naisilla ilmiö on selvästi miehiä yleisempää.

Päihteiden käyttö

- Laittomien huumeiden kokeilut vähentyneet kaikilla oppiasteilla.
- Raittiiden nuorten osuus kasvanut kaikilla oppiasteilla, erityisesti naisilla. Päivittäinen tupakointi ja nuuskaaminen vähentynyt.

Koulu ja vapaa-aika

- Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista on lisääntynyt reippaasti toisen asteen opiskelijoilla.
- Noin 90% toisen asteen opiskelijoista ei ole kiusattu lukukauden aikana.
- Vähintään 80% kaikkien oppiasteiden miehistä kokee, että voi keskustella asioistaan vanhempien kanssa. Naiset kokevat näin hieman harvemmin.

Negatiivisia huomioita

Koettu terveys ja elintavat

- Niiden osuus, jotka eivät syö päivittäin koululounasta, on lisääntynyt, erityisesti naisopiskelijoilla. Jo 4. ja 5. luokkalaisista neljännes ei syö aamupalaa joka arkiaamu.
- Energiajuomien lähes päivittäinen käyttö lisääntynyt kaikilla oppiasteilla.
- 8. ja 9. luokkalaisista kolmasosa nukkuu arkisin alle 8h, ja vähän nukkuvien osuus kasvaa siirryttäessä toiselle asteelle.
- Peruskoululaisista 20-25% ja toisen asteen opiskelijoista 27-36% on kokenut usein, että pitäisi viettää aikaa muuten kuin netissä.
- **Mielen hyvinvointi**
- Niiden nuorten osuus, jotka ovat olleet huolissaan mielialastaan viimeisten 12kk aikana, on pysynyt suht samalla tasolla tai hieman lisääntynyt. Naiset ovat selvästi useammin olleet huolissaan mielialastaan miehiin verrattuna.

Päihteiden käyttö

- Nikotiinipussien päivittäisen käyttö lisääntynyt, erityisesti ammatillisten oppilaitosten miesopiskelijoilla.

Koulu ja vapaa-aika

- Lähes joka neljäs 4. ja 5. luokkalaisista on kokenut kiusaamista lukuvuoden aikana.
- Noin 40% nuorista ei koe tietävänsä alueen harrastusmahdollisuuksista.

Perheiden kysely 1/2

Perheiden kysely on osa Etelä-Savon perhekeskustoiminnan seurantaa ja arviointia. Kysely toteutettiin nyt neljännen kerran. Kyselylomake päivitettiin työryhmän kanssa hyvinvointisuunnitelman painopisteet huomioiden.

Kyselystä tiedotettiin ja markkinoitiin monikanavaisesti.

Tulosten tiivistelmä:

724 vastausta, 10 Etelä-Savon kunnasta. Eniten vastauksia Mikkelistä (32%), Pieksämäeltä (22%) sekä Savonlinnasta (22%).

Isovanhempien antaman apu on edelleen lapsiperheiden arjen tärkein tuki, sillä 60 % vastaajista mainitsi isovanhempien avun lapsiperhearjen sujuvuutta helpottavaksi asiaksi. **Lisäksi kolmannes vastaajista koki, että arki sujuu ilman apuja.** Julkisen puolen palveluista vastaajien mukaan kunnan palvelut (52 %) ovat tärkein arkea helpottava asia.

Lapsiperheet arvostavat **joustavuutta, sähköisiä palveluita ja käytännön apua.** Suurin osa vastaajista koki **joustavat työ- ja varhaiskasvatusjärjestelyt sekä varhaisen tuen sosiaali- ja terveyspalvelut** erittäin tärkeiksi lapsiperheiden hyvinvoinnin vahvistavina tekijöinä. Eloisan **sähköiset palvelut,** kuten Palveluluukku, Perheneuvo ja chatit sekä kuntien Wilma- ja Daisy-ohjelmat nousivat esiin helppoina ja joustavina yhteydenottomuotoina. Perheiden elämäntilannemuutoksiin toivotaan **konkreettista apua**, esim. lapsiperheiden kotipalvelua, keskusteluapua sekä taloudellista tukea.

Ensimmäistä kertaa perheiden kyselyssä oli mukana THL:n kehittämä **osallisuusindikaattori**, jossa osallisuutta mitataan kymmenen väittämän avulla. Tulokset muunnetaan asteikolle 0-100. Perheiden kyselyn osallisuusindikaattorin keskiarvo oli 66,4 %. Alle 50 pistettä saaneiden osuus oli 14 %. Alle 50 pistettä on THL:n määritelmän mukaan erittäin huono osallisuuden kokemus.

Perheiden kysely 2/2

Positiivisia nostoja

- **Perhe koetaan voimavarana**, sillä perheen kanssa yhteinen tekeminen koettiin suurimpana mielen hyvinvointia vahvistavana keinona. Myös yhdessä liikkuen valtaosa vastaajista tukee lapsen arkiliikuntaa.
- Vastaajat kokevat, että **perustason palveluissa** heidät **kohdataan ja asiointi on sujuvaa.** Varhaiskasvatus ja esiopetus saivat eniten mainintoja palveluista, joista perheiden tarpeet ovat tulleet kuulluksi ja perheet ovat tulleet aidosti kohdatuksi erittäin hyvin. Lisäksi avoimissa vastauksissa edellä mainittujen lisäksi seurakunta ja neuvola saivat paljon nostoja hyvästä kohtaamisesta. Vastaajien mukaan mm. neuvola, Palveluluukku, OmaEloisa ja koulu ovat esimerkkejä palveluista, joihin on helppo saada yhteyttä ja asiointi on joustavaa.

Kehittämiskohteita

- Perheiden kyselyn vastausten perusteella kehittämiskohteita on mm. **toimintojen ja palveluiden tiedottamisessa ja viestinnässä.** Hiukan alta kymmenesosa heistä, joiden perhe oli kohdannut riippuvuuksiin liittyviä haasteita, ei tiennyt mistä hakea apua. Vastaava luku oli myös heidän kohdallansa, jotka olivat läheisissä ihmissuhteissa olleet tilanteessa/tilanteissa, joissa turvallisuus on ollut uhattuna. Tiedottamista on tarpeen lisätä myös muiden palveluiden suhteen, esim. yli puolet vastaajista eivät olleet kuulleet Sähköisen perhekeskuksen Omaperhe.fi tai Omahelpperi.fi -sivustoista.
- Vastaajien mukaan palveluiden osalta **saatavuudessa ja resursseissa olisi eniten parannettavaa.** Viimeisenä kysymyksenä perheiltä kysyttiin miten lapsiperheiden hyvinvointiin voisi vaikuttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Eniten ehdotuksia tuli neuvolan roolin vahvistamiseen, matalan kynnyksen palveluihin, vanhempien tukemiseen ja jaksamiseen, tiedottamiseen ja palveluiden näkyvyyteen sekä varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn.
- Myös **perheiden taloushaasteet** näkyivät kyselyssä. 43 % vastaajista koki, että taloudellinen tilanne kuormittaa mielen hyvinvointia. Myös 31 % vastaajista koki, että taloudelliset rajoitteet ovat haasteena terveellisten elintapojen ylläpitämisessä.
- Lisäksi **lapsiperhearjen hektisyys** näkyi vastauksissa. Noin puolet vastaajista koki, että ajankäyttö ja arjen hallinta vaikuttavat kuormittavasti mielen hyvinvointiin sekä ajanpuute on haaste terveellisten elintapojen ylläpitämisessä.

Perheiden kyselyn koonti löytyy Eloisan nettisivuilta.

2024 FinLapset-kyselytutkimus esikouluikäisten lasten perheille 1/3

FinLapset-tutkimuksessa kerätään ja analysoidaan lapsilta ja lapsiperheiden vanhemmilta saatavaa kyselytietoa sekä hyödynnetään yksilötasoista rekisteritietoa. Kaikkien syntymäkohortteihin kuuluvien lasten ja perheiden terveyttä, hyvinvointia ja palvelujen käyttöä seurataan rekisteritietojen avulla. Lisäksi tutkimusotokseen kuuluvien lasten (noin puolet syntymäkohorteista) vanhempia lähestytään kyselylomakkeella. Etelä-Savossa tähän tutkimukseen vastasi 181 lasta ja 227 vanhempaa.

Lapset, Etelä-Savo

Tutkimuksen mukaan **76 % perheistä syö yhteisen aterian päivittäin**, mikä kertoo vahvasta perheyhteydestä ruokailun osalta. Kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttö on kuitenkin vähäistä: vain **33 % tytöistä ja 23 % pojista syö niitä päivittäin.**

Liikuntaa harrastetaan vapaapäivinä melko paljon, **sillä 87 % pojista ja 76 % tytöistä liikkuu yli tunnin.**

Digilaitteiden käyttö on yleistä: **56 % lapsista käyttää laitteita vapaapäivinä vähintään kaksi tuntia**, tytöt hieman enemmän kuin pojat. Esiopetuspäivinä käyttö vähenee selvästi, **mutta 15 % lapsista käyttää laitteita silti yli kaksi tuntia**, pojat aktiivisemmin.

Sosiaalisissakin tilanteissa on eroja sukupuolten välillä: **Epäsosiaalinen käytös on pojilla (22 %) selvästi yleisempää kuin tytöillä (9 %)**. **Myös impulsiivisuutta (44 % vs. 29 %) ja häiritsevää käytöstä (12 % vs. 7 %) näkyy pojilla enemmän.**

Väkivaltaan ja kaltoinkohteluun liittyvät luvut ovat huolestuttavia: **38 % lapsista on kokenut kiusaamista, ja jopa puolet (50 %) on kohdannut henkistä väkivaltaa vanhemmalta tai muulta läheiseltä.** Lisäksi **13 % vanhemmista on menettänyt malttinsa, ja 14 % lapsista on altistunut humalahakuiselle juomiselle.**

Palvelujen tarve on merkittävä: **40 % lapsista tarvitsee terapiapalveluja,** pojilla tarve on hieman suurempi. Palvelujen saatavuudessa on puutteita, sillä **34 % palvelua tarvinneista ei ole saanut riittävästi apua**, tämä koskee erityisesti tyttöjä.

2024 FinLapset kyselytutkimuksen tulokset

2024 FinLapset-kyselytutkimus esikouluikäisten lasten perheille 2/3

Vanhemmat, Etelä-Savo

Vanhempien terveys ja hyvinvointi

Suurin osa vanhemmista on tyytyväisiä elämäänsä (83 %), mutta erittäin tyytyväisiä on vain 19 %. Tulevaisuuden näkymät koetaan pääosin myönteisiksi, sillä 90 % uskoo perheen tulevaisuuden olevan hyvä. Liikunta nähdään tärkeänä (70 %), mutta mielenterveyden haasteet ovat merkittäviä: vahvaa positiivista mielenterveyttä kokee vain 12 %, kun taas ahdistuneisuutta esiintyy 13 %:lla ja masennusoireita 7 %:lla. Peräti 46 % vanhemmista kertoo arjen vaikeutuvan mielialaoireiden vuoksi. Lisäksi 35 % arvioi terveytensä keskitasoiseksi tai huonommaksi, ja yhtä monella on pitkäaikainen sairaus.

Väkivalta ja päihteet

Parisuhteessa esiintyy henkistä väkivaltaa 22 %:ssa ja fyysistä väkivaltaa 25 %:ssa suhteista. Neuvolassa lähisuhdeväkivallasta on kysytty 30 %:lta vanhemmista. Päihteiden käyttöä esiintyy jonkin verran: 12 % tupakoi päivittäin ja 11 % juo humalahakuisesti vähintään kerran kuukaudessa.

Neuvolapalvelut

Neuvolapalvelut koetaan pääosin asiantunteviksi: 94 % pitää seurantaa hyvänä ja 87 % on tyytyväisiä rokotuksista tiedottamiseen. Vanhemmuuden tukea saa 72 %, mutta asiakaslähtöisyys arvioidaan heikommaksi (58 %).

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksessa tilanne on pääosin myönteinen: 81 % pitää lapsiryhmän kokoa sopivana ja 87 % kokee, että lapsen hyvinvoinnista huolehditaan. Henkilöstön riittävyydessä on kuitenkin puutteita (62 %). Hyvä vuorovaikutussuhde vähintään yhteen aikuiseen toteutuu lähes kaikilla (95 %), ja yhteistyö henkilöstön kanssa toimii 83 %:n mielestä hyvin.

Ammattimaisen tuen tarve

Tuen tarve on merkittävä monilla osa-alueilla. Lapsen kasvuun ja kehitykseen tukea tarvitsee 53 %, käyttäytymiseen ja tunne-elämään 51 %. Vanhempien oma jaksaminen ja mielenterveys ovat kriittisiä: 36 % tarvitsee tukea jaksamiseen ja 27 % mielenterveyteen, mutta riittämättömyyttä koetaan jopa yli puolella (53–59 %). Parisuhteen tukea tarvitsee 23 %, ja tässä riittämättömyys on suurinta (66 %).

Asuinalue ja harrastusmahdollisuudet

Asuinalue koetaan pääosin turvalliseksi (91 %), mutta vain 52 % näkee tulevaisuuden myönteisenä. Vapaa-ajantoiminnasta on tietoa 67 %:lla, mutta 27 % pitää toimintaa liian kalliina.

2024 FinLapset-kyselytutkimus esikouluikäisten lasten perheille 3/3

Vanhemmat, Etelä-Savo

Sosiaaliset suhteet ja tukiverkosto

Yksinäisyyttä kokee 10 %, mutta 70 %:lla on läheinen ystävä, jonka kanssa voi jakaa asioita. Parisuhteeseen ollaan tyytyväisiä 41 %:ssa, ja 90 % uskoo puolison välittävän. Isovanhemmilta saadaan käytännön apua 70 %:ssa ja lastenhoitoapua 80 %:ssa perheistä.

Osallisuus ja vanhemmuus

Heikko osallisuuden kokemus on 15 %:lla vanhemmista. Vanhemmuuden uupumus on yleistä: vakavia oireita esiintyy 13 %:lla ja lievempiä 35 %:lla. Lisää lapsia toivoo vain 10 %. Työn ja perheen yhteensovittaminen onnistuu 54 %:lla helposti, mutta 14 % kokee laiminlyövänsä perhettä työn vuoksi.

Taloudellinen tilanne

Taloudellinen tilanne on monilla haastava: 44 % arvioi sen kohtalaiseksi tai huonommaksi, ja 20 % on joutunut tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi.

FinLapset-kyselytutkimuksen tulokset

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

2.2 Lastensuojelun tarve ja palvelujärjestelmä Etelä-Savossa

Lastensuojelun palvelut

Läntinen tiimi

Pieksämäki ja Kangasniemi

- Liikkuvat lähipalvelut: avohuolto

Eteläinen tiimi:

Mikkeli, Mäntyharju, Hirvensalmi ja Juva

- Liikkuvat lähipalvelut: avohuolto
- Nuorten vastaanottoyksikkö Havurinne
- Lastensuojelun erityisyksikkö Saimaanhelmi

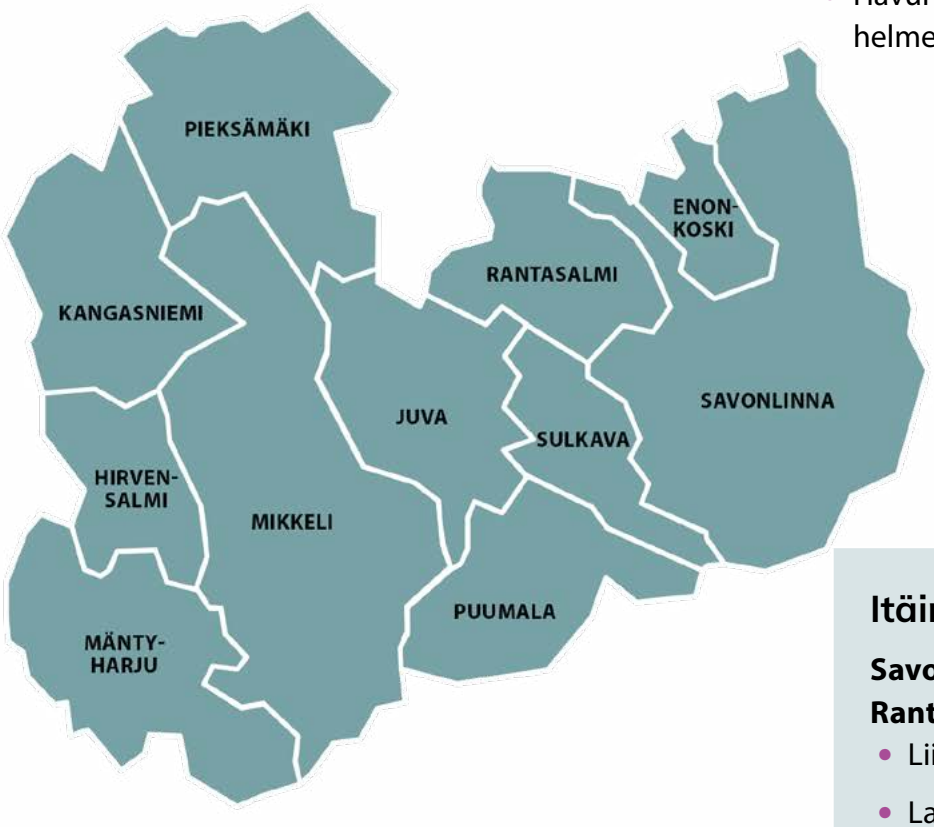

Hyvinvointialueen yhteiset palvelut

- Lastensuojelun sijais- ja jälkihuolto
- Lastensuojelun palveluohjausyksikkö
- Havurinteen (7), Kuutin (7+7) sekä Saimaanhelmen (7+7) paikat alueen yhteiskäytössä

Itäinen tiimi

Savonlinna, Enonkoski, Rantasalmi, Sulkava ja Puumala

- Liikkuvat lähipalvelut: avohuolto
- Lasten ja nuorten koti Kuutti

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA | ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS

Lastensuojelun tarve Etelä-Savossa

Indikaattori	Alue	2022 %	2022, lkm	2023 %	2023, lkm	2024 %	2024, lkm
0-17 –vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojelu-ilmoitus	Koko maa	9,1	99 476	10,2	110 269	10,7	115 049
	Etelä-Savon hyvinvointialue	11,2	2 324	12,8	2 607	12,4	2 477
Huostassa vuoden aikana olleet 0-17 –vuotiaat	Koko maa	1,0	11 338	1,0	11 327	1,0	11 279
	Etelä-Savon hyvinvointialue	1,5	308	1,6	334	1,7	334
Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet 0-17 -vuotiaat	Koko maa	0,4	4 512	0,5	4 882	0,5	4 866
	Etelä-Savon hyvinvointialue	0,5	111	0,5	103	0,5	93
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat	Koko maa	1,6	17 434	1,6	17 388	1,6	17 074
	Etelä-Savon hyvinvointialue	2,3	481	2,4	487	2,4	480
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat 0-17 –vuotiaat, vuoden aikana	Koko maa	3,6	37 006	3,8	38 531	3,4	34 897
	Etelä-Savon hyvinvointialue	4,8	928	4,8	912	5,1	957

Tilastotiedot Sotkanet (THL)

Lastensuojelun tavoitteet ja velvoitteet Etelä-Savossa

Tavoitteet

- Peruspalvelupainotteisuus
- Lastensuojelun vaikuttavat palvelut
- Palautetietoinen työskentely, FIT-mittaripilotointi / Tutkimushanke Itä-Suomen yliopiston kanssa
- Resurssien tehokas käyttö ja osaamisen vahvistaminen
- Avohuollon asiakasmäärän väheneminen
- Kodin ulkopuolisten sijoitusten määrän väheneminen
- Huostaanottojen määrän kasvun taittuminen
- Huostaanottojen lopetus ennen 18 ikävuotta, sijoitusten keston lyheneminen perheen jälleenyhdistämis -toimenpiteiden avulla
- Oman perhehoidon lisääminen / perhehoidon korkea käyttöaste
- Ostopalvelujen väheneminen omaa toimintaa lisäämällä
- Sote-integroitujen palvelujen toteuttaminen sekä avo- että sijaishuollossa (esim. lastensuojelu ja mielenterveys- ja riippuvuus-palveluiden yhteisasiakkuudet yhteisiä toimintamalleja kehittämällä)
- Palveluohjausyksikön toiminnan käynnistäminen ja kehittäminen edelleen; toiminta käynnistyi vuoden 2024 alusta

Velvoitteet

- Asiakasmitoitus vuoden 2024 alusta 30 lasta / lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä: tavoite 25 lasta / sosiaalityöntekijä
- Jälkihuolto; tavoite 50 lasta / sosiaalityöntekijä
- Lasten tapaamisten toteuttaminen
- Asiakassuunnitelmien ajantasaisuus
- Kanta-uudistus / kirjaamiset

Lastensuojelulainsäädännön kokonaisuusuudistus vaiheistettu:

- 1 vaihe hallituksen esitys eduskunnalle syksy 2025. Esitykset muutoksista lapsen paremmaksi suojelemiseksi sijaishuollossa:
- 2 vaihe syksy 2026. Lainsäädännön mukaisten toimenpiteiden vieminen käytäntöön.

3. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimenpiteet vuosille 2026-2029

3.1 Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy

TAVOITE

- Edistää lasten ja nuorten mielenterveyttä
- Ehkäisee lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja riippuvuuksien syntymistä

Painopisteen merkitys hyvinvoinnille:

Lapsuuden ja nuoruuden fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen vaikuttavat yksilöllisen kehityksen lisäksi kasvuympäristö ja kulttuuri. Etenkin lapsuuden perheellä on suuri merkitys kasvun ja kehityksen kannalta. Lisäksi koulu ja vapaa-ajan harrastustoiminnot ovat tärkeitä kehitysympäristöjä, joissa voidaan tukea ja edistää mielenhyvinvointia. Lapsuudessa ja nuoruudessa koetut tapahtumat sekä sosiaaliset suhteet luovat pohjan aikuisuuden hyvinvoinnille. Päihdeongelmilla on suora yhteys nuorten mielenterveyteen. Uusien tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä energiajuomien käyttö on yleistynyt ja vetoavat erityisesti nuoriin.[19]. Myös muut riippuvuudet kuten esimerkiksi peli- tai someriippuvuus voivat heikentää mielenterveyttä ja koulumenestystä [1]. Lisäksi nuorten huumekuolemien määrä on ollut merkittävässä kasvussa. Nuorten huumekuolemat ovat nousemassa alle 25 –vuotiaiden nuorten yleisimmäksi tapaturmaiseksi kuolinsyyksi.[9].

Huomioita Etelä-Savon tilanteesta:

Positiivista tai korkeaa positiivista mielenterveyttä arjessaan kokee noin joka kymmenes nuori ja neljännes aikuisista. Yksinäisyyden, ahdistuneisuuden sekä uupumuksen kokemukset ovat huomattavasti yleisempiä tytöillä kuin pojilla. Puolet 20 vuotta täyttäneistä kokee elämänlaatunsa hyväksi. Nuorten tupakointi, nuuskaaminen, alkoholinkäyttö ja huumekokeilut ovat vähentyneet, nikotiinipussien päivittäinen käyttö puolestaan lisääntynyt.[18, 20]. Lisäksi Etelä-Savossa menetetään ennenaikaisesti elinvuosia alkoholin käytön vuoksi enemmän kuin maassa keskimäärin, ja huumeiden käytöstä johtuvat menetykset ovat maan suurimmat [3].

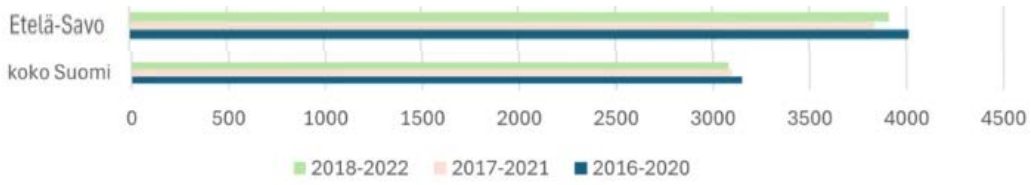

PYLL-indeksi kolmen tarkastelujakson aikana

3.2 Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen

TAVOITE

- Parantaa lasten, nuorten ja perheiden elintapoja
- Vahvistaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä

Painopisteen merkitys hyvinvoinnille:

Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen on esimerkiksi panostamista terveelliseen ruokavalioon, riittävään liikuntaan ja uneen. Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia elintapoja edistetään monialaisena yhteistyönä esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa, järjestöissä ja kunnissa. Neuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto seuraavat lapsen ja nuoren kasvua, kehitystä ja fyysistä toimintakykyä sekä tarjoavat monipuolista ohjausta perheille. Lapsen ja nuoren kodista lähtevä malli sekä hyväksyvä ja kannustava ilmapiiri luovat vahvan pohjan terveellisille elintavoille. Perheen yhteiset terveyttä edistävät tottumukset tukevat parhaiten lapsen ja nuoren hyvinvointia. Hyvä fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky ja niitä tukeva ympäristö auttavat ihmisiä voimaan hyvin, löytämään paikkansa yhteiskunnassa, jaksamaan työelämässä sekä selviytymään arjesta itsenäisesti [13].

Huomioita Etelä-Savon tilanteesta:

Suomessa ja Etelä-Savossa tyypin 1 diabeteksen esiintyvyys on verroin suurempaa kuin muualla maailmassa. Alle 18-vuotiailla 63 tapausta / 100 000 lasta ja nuorta kohden vuodessa ja noin 1100 uutta tapausta koko maassa vuosittain [15]. Terveyden kannalta riittävästi liikkuu vajaa 40% aikuisväestöstä. Useita kertoja päivässä kasviksia sekä hedelmiä ja marjoja käyttää naisista 40% ja miehistä 27%. Lihavuutta esiintyy neljänneksellä 20 vuotta täyttäneistä, mikä on yleisempää kuin maassa keskimäärin [20]. Heikko fyysinen toimintakyky ja ylipaino ovat pojilla yleisempiä kuin tytöillä. 7–12 -vuotiaista ylipainoisia on joka neljäs ja 8. luokan oppilaista noin 43%:lla on heikko fyysinen toimintakyky [3]. Yli kolmannes 8. ja 9. luokan oppilaista nukkuu arkiöisin alle 8 tuntia, ja vähän nukkuvien määrä lisääntyy siirryttäessä toisen asteen opintoihin. Vajaa kolmannes matalasti koulutetuista ja reilu viidennes korkeasti koulutetuista uskoo, ettei todennäköisesti jaksa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka [20].

3.3 Turvallisen arjen tukeminen

TAVOITE

- Mahdollistaa lasten ja nuorten turvallisen kasvuympäristön
- Tukee perheitä kasvatustehtävässä

Painopisteen merkitys hyvinvoinnille:

Turvallisen arjen tukeminen on kokonaisvaltaista huolenpitoa, jossa vahvistetaan lapsen ja nuoren fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Esimerkiksi arjen rutiinien luominen, kannustavan ilmapiirin rakentaminen, tunne- ja turvataitojen harjoittelu sekä fyysisen ja sosiaalisen osaamisen tukeminen vahvistavat turvan kokemusta. Turvallisissa lähisuhteissa lapsella on suotuisat kasvuympäristöt: Lapsi jaksaa käydä koulua, hänellä on valmiudet toimia suhteissa ikätovereiden kanssa, hän uskaltaa olla oma itsensä ja kasvaa turvallisten läheisten tuella. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla vähintään yksi turvallinen ja pysyvä aikuissuhde. Lapseen voi kohdistua turvattomuutta ja väkivaltaa joko lähipiirin kautta tai muissa tilanteissa. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja suojelemisesta [6, 8]. Lisäksi myös lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle apua mahdollisimman varhain [6, 8, 10]. Lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteet tulee huomioida kaikissa kasvuympäristöissä [21].

Huomioita Etelä-Savon tilanteesta:

2024 FinLapset-kyselytutkimuksen mukaan väkivaltaan ja kaltoinkohteluun liittyvät luvut ovat huolestuttavia. 38 % lapsista on kokenut kiusaamista, ja jopa puolet, 50%, on kohdannut henkistä väkivaltaa vanhemmalta tai läheiseltä. Lisäksi 13 % vanhemmista on menettänyt malttinsa, ja 14 % lapsista on altistunut humalahakuiselle juomiselle.[16, 17]. Turvattomat lähisuhteet ja väkivalta näkyivät Etelä-Savossa myös lastensuojeluilmoituksissa vuonna 2023 yhteensä 736 ja vuonna 2024 yhteensä 855 kertaa. Eloisan sosiaalipäivystyksen apuun turvautui vuonna 2023 yhteensä 98 ja vuonna 2024 yhteensä 176 perhettä, joissa syynä yhteydenottoon oli luokiteltu lähisuhdeväkivalta. Viranomaisten tietoon tuli vuonna 2023 yhteensä 52 ja vuonna 2024 yhteensä 41 alle 18-vuotiaaseen kohdistunutta lähisuhdeväkivallan uhria.

3.4 Osallisuuden vahvistaminen

TAVOITE

- Edistää mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin
- Vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta

Painopisteen merkitys hyvinvoinnille:

Osallisuus on vahvasti yhteydessä hyvinvointiin. Osallisuudella tarkoitetaan esimerkiksi mahdollisuutta elää omannäköistä elämää ja vaikuttaa sen kulkuun, mahdollisuutta kuulua itselle tärkeisiin ryhmiin ja yhteisöihin, vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin, mahdollisuutta saada tukea vaikuttamiseen sekä saada arvostusta ja kiitosta. Matalan osallisuuden kokemuksen on todettu liittyvän muun muassa vakavaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen, yksinäisyyteen ja huonoksi koettuun työkykyyn. Kokemus osallisuudesta lisää hyvinvointia, turvallisuutta, uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin. Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen edellyttää heidän kokonaisvaltaista huomioimista, kuulemista ja aitoa kohtaamista sekä vaikuttamismahdollisuuksien tarjoamista. Lapsen ja nuoren tulee saada tuntea olevansa merkityksellinen ja kuuluvansa yhteisöön.[12, 14.]

Huomioita Etelä-Savon tilanteesta:

Noin 8-9% nuorista kokee erittäin heikkoa osallisuutta, tytöt yleisemmin kuin pojat. 8. ja 9. luokan oppilaiden sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osalta erittäin heikkoa osallisuutta koetaan hieman harvemmin kuin maassa keskimäärin. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat kokevat erittäin heikkoa osallisuutta puolestaan hieman yleisemmin, kuin maamme lukiolaiset keskimäärin.[3]. Nuorten määrän väheneminen tuo haastetta, myös pitkät välimatkat esimerkiksi kodin ja harrastustoiminnan välillä vaikeuttavat osallistumista. Kaikkien nuorten tavoittamiseen tarvitaan matalan kynnyksen palveluja sekä erilaisia digitaalisia ratkaisuja. [4].

3.5 Toimenpiteet

Toimenpiteiden tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäistä ongelmia. Toimenpiteet vastaavat neljään painopisteeseen, jotka on yhtenevät alueellisen hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 kanssa:

1. **Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy** TAVOITE • Edistää lasten ja nuorten mielenterveyttä • Ehkäisee lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja riippuvuuksien syntymistä	2. **Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen** TAVOITE • Parantaa lasten, nuorten ja perheiden elintapoja • Vahvistaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä
3. Turvallisen arjen tukeminen TAVOITE • Mahdollistaa lasten ja nuorten turvallisen kasvuympäristön • Tukee perheitä kasvatustehtävässä	4. **Osallisuuden vahvistaminen** TAVOITE • Edistää mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin • Vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta

Toimenpiteet on jaoteltu kohderyhmittäin:

- Varhaislapsuus (0-6 –vuotiaat)
- Lapsuus (7-12 –vuotiaat)
- Nuoruus (13-17 –vuotiaat) ja nuori aikuisuus (18-29 –vuotiaat)
- Perheet
- Muut yhteensovitettavat toimenpiteet

Mikäli Etelä-Savoon otetaan käyttöön Planet Youthin malli eli Etelä-Savon malli, tulee toimenpiteet yhteensovitetuksi malliin.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä on kuvattu tämän suunnitelman lisäksi myös Etelä-Savon alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa 2026-2029. Nämä toimenpiteet löytyvät kootusti tämän suunnitelman liitteenä.

Toimenpiteet Varhaislapsuus (0-6 -vuotiaat)		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Monitoimijainen yhteistyö lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lapsiperheille ennaltaehkäisevästi tietoa toiminnoista ja palveluista	**Eloisan, seurakunnan ja järjestöjen jalkautuminen perheiden kohtaamispaikkaan** **Lapsiperhepalveluiden ja neuvolan yhteisvastaanotto 1-v lasten neuvolakäynneillä**	**Vastuutaho: Eloisa, kunnat** Yhteistyötahot: Seurakunnat ja järjestöt **Vastuutaho: Eloisa**
Lapsen osallisuus sekä kohtaaminen turvallisten aikuisten kanssa	**Lapset puheeksi -menetelmä käyttö suosituksen mukaisesti / näyttöön perustuvien menetelmien käyttö** **Perheiden avoimien kohtaamispaikkojen kehittäminen monitoimijaisesti**	**Vastuutaho: Eloisa, kunnat** **Vastuutaho: Kunnat, Eloisa** Yhteistyötahot: Järjestöt, seurakunnat
Oikea-aikainen tuki lapsen mielen hyvinvoinnin turvaamiseksi	**Eloisan jalkautuva monialainen/-ammatillinen parityö päiväkodeissa esim. toistuvaan väkivallalla oireiluun** **Metsän kasvattamat –hanke (0-2 –vuotiaat): Luonto osaksi neuvolan elintapaohjausta**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: varhaiskasvatus **Vastuutaho: XAMK** Yhteistyötahot: Eloisa
Lasten hyvinvointi	**Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen (HYTE-kerroin)**	**Vastuutaho: Neuvola**
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen esiopetusikäisillä	**1.8.2026 esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden muutos: paikallisten suunnitelmien laatiminen ja toimeenpano monialaisesti** **Suomi liikkeelle -ohjelma: Auta minua oppimaan, leikitään ja touhutaan yhdessä**	**Vastuutaho: Kunnat/esiopetus** **Yhteistyötahot:** neuvola, opiskeluhuoltopalvelut, liikuntapalvelut, järjestöt **Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Eloisa, järjestöt, seurakunnat
Vahvistetaan turvallista kasvuympäristöä varhaiskasvatuksessa	**Kiusaamisen tunnistaminen ja ehkäisy eri menetelmien keinoin mm. tunne- ja turvataitoja vahvistamalla**	**Vastuutaho: Kunnat** **Yhteistyötahot: Elosia, järjestöt, seurakunnat**
Tukea lapsia esikouluun siirtymisessä ja ryhmäytymisessä	**Esikouluikäisten tutustumispäivät kouluun**	**Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Eloisa

Toimenpiteet Lapsuus (7-12 -vuotiaat)		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Vahvistetaan yhteistyössä turvallista kouluarkea	**Kiusaamisen ehkäisy laaja-alaisessa yhteistyössä** **Tunne- ja turvataitojen vahvistaminen**	**Vastuutaho: Kunnat, Eloisa** Yhteistyö: Järjestöt **Vastuutaho: Kunnat ,Eloisa** Yhteistyö: Järjestöt, seurakunnat
Lapsen osallisuus sekä kohtaaminen turvallisten aikuisten kanssa	**Perheiden avoimien kohtaamispaikkojen kehittäminen monitoimijaisesti** **Lapset puheeksi -menetelmä käyttö suosituksen mukaisesti / näyttöön perustuvien menetelmien käyttö**	**Vastuutaho: Kunnat, Eloisa** Yhteistyötahot: Järjestöt, seurakunnat **Vastuutaho: Eloisa, kunnat**
Lasten väkivallattoman toimintakulttuurin vahvistaminen	**Turvallisuuskahvila-toiminnan levittäminen** **Turvalliset koulut Etelä-Savossa –hanke**	**Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Järjestöt, Eloisa
Parantaa oppilaiden keskittymistä opetukseen ja koulun muuhun toimintaan	**Kännykätön koulupäivä -kulttuuri, jota vahvistetaan välitunti- ja oppilaskuntatoiminnalla sekä koulujen kerho- ja harrastustoiminnalla**	**Vastuutaho:** perusopetuksesta vastaavat lautakunnat, koulut Yhteistyötahot: välitunti- ja kerhotoimintaa järjestävät tahot, nuorisotoimi
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen perusopetusikäisillä	**1.8.2026 perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden muutos: paikallisten suunnitelmien laatiminen ja toimeenpano monialaisesti**	**Vastuutaho: Kunnat/perusopetus** **Yhteistyötahot:** opiskeluhuoltopalvelut, fysioterapeutit, liikuntapalvelut, järjestöt
Tukea lasten hyvinvointia tarjoamalla mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia	**Opiskeluhuoltopalvelujen toimintamalli harrastamisen tukemiseen**	**Vastuutaho: Eloisa/opiskeluhuoltopalvelut** Yhteistyötahot: kunnat, järjestöt
Opiskeluhuoltoryhmän ja mielenhyvinvoinnin palveluiden tiedottamisen kehittäminen	**Tiedotetaan vanhempia ja ammattilaisia palveluista oikea aikaisesti ja kohtaavilla kanavilla: Asiakastyytyväisyyskyselyt**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: Kunnat, järjestöt, seurakunnat

Toimenpiteet Lapsuus (7-12 -vuotiaat)		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Ennaltaehkäisevän päihde ja pelikasvatuksen vahvistaminen	**Toteutetaan yhdessä monilaisesti kuntien kanssa kouluissa päihde- ja pelikasvatusta**	**Vastuutaho: Eloisa. kunnat** Yhteistyötahot: Järjestöt
Oikeaa hoitoa oikea-aikaisesti mielenterveyspalveluista	**Terapiatakuu -lainsäädännön mukaisten menetelmien osaamisen lisääminen.**	**Vastuutaho: Eloisa / Lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut**
Mielenterveyden tukeminen	**Lasten interventio Navigaattori**: Varhaisen mielenterveyden tuen tarpeen arvioinnin tueksi **Ohjattu omahoito**	**Vastuutaho: Eloisa/ Lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut**

Toimenpiteet Nuoruus (13-17 -vuotiaat) ja nuori aikuisuus (18-29 -vuotiaat)		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Nuoren osallisuus sekä kohtaaminen turvallisten aikuisten kanssa	**Avoimet kohtaamispaikat, nuorisotilat ja Ohjaamot (toiminnan kehittäminen monitoimijaisesti)**	**Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Eloisa, järjestöt, seurakunnat
Opiskelijoiden osallisuuden ja uusien luokkayhteisöjen ryhmäytymisen tukeminen	**Ryhmäytymispäivät**	**Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Eloisa
Oppilaitosyhteisötasoinen hyvinvoinnin ja opiskelun edistäminen	**Yhteisöllinen työ**	**Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Eloisa
Digilaiteriippuvuuden vähentäminen	**Koulujen digilaiteriippuvuutta vähentävä toimintakulttuuri** **Hyvinvointialueen tuki koulun toimintakulttuurille**	**Vastuutaho: Kunnat/perusopetus** Yhteistyötahot: nuorisotyö, opiskeluhuoltopalvelut, Perheneuvo, Palveluluukku
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	**1.8.2026 perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden muutos: paikallisten suunnitelmien laatiminen ja toimeenpano**	**Vastuutaho: Kunnat/perusopetus** **Yhteistyötahot:** opiskeluhuoltopalvelut, fysioterapeutit, liikuntapalvelut, nuorisotyö, järjestöt
Tukee nuorten hyvinvointia tarjoamalla mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia	**Opiskeluhuoltopalvelujen toimintamalli harrastamisen tukemiseen**	**Vastuutaho: Eloisa/opiskeluhuoltopalvelut** Yhteistyötahot: Kunnat, järjestöt
Elintapaneuvontaa tai -ohjausta tarvitsevien nuorten palveluihin ohjautuvuus paranee	**Vahvistaa nuorten ja nuorten aikuisten elintapaohjausta moniammatillisen yhteistyön avulla (Etelä-Savon elintapaohjausverkosto)**	**Vastuutahot: Eloisa ja kunnat** Yhteistyötahot: hankkeet, liikuntapalvelut, nuorisotyö, nuorten työpajat, järjestöt
Maakunnallisen nuorisovaltuustotoiminnan edistäminen ja kehittäminen	**Kännykätön koulupäivä -kulttuuri peruskouluissa, jota vahvistetaan välitunti- ja oppilaskuntatoiminnalla sekä koulujen kerho- ja harrastustoiminnalla** **Kehitetään Eloisan ja kuntien nuorisovaltuustojen yhteistyötä monialaisesti**	**Vastuutaho:** perusopetuksesta vastaavat lautakunnat, koulut Yhteistyötahot: välitunti- ja kerhotoimintaa järjestävät tahot **Vastuutaho:** Eloisan nuorisovaltuustotoiminnan vastuuhenkilöt Yhteistyötaho: Kuntien nuorisotoimet/nuorisovaltuustot

Toimenpiteet Nuoruus (13-17 -vuotiaat) ja nuori aikuisuus (18-29 -vuotiaat)		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Vahvistetaan yhteistyössä turvallista kouluarkea	**Kiusaamisen ehkäisy laaja-alaisessa yhteistyössä**	**Vastuutaho: Kunnat** Yhteistyötahot: Eloisa, järjestöt, seurakunnat
Nuorten väkivallattoman toimintakulttuurin vahvistaminen	**Turvallisuuskahvila-toiminnan levittäminen**	**Vastuutaho: Kunnat**
Ohjaamonuorten kohtaamisen ja osallisuuden edistäminen	**Työntekijöiden jalkauttaminen ohjaamolle, jossa nuorten palvelut saman katon alla helposti saavutettavissa**	**Vastuutaho: Etelä-Savon Ohjaamot**
Mielenterveyden tukeminen **Nuorten ahdistuneisuusoireilun väheneminen**	**IPC** - menetelmä masennusoireilun ehkäisyyn ja hoitoon **Nuorten interventio Navigaattori**: Varhaisen mielenterveyden tuen tarpeen arvioinnin tueksi **Terapiatakuu -lainsäädännön mukaisten menetelmien osaamisen lisääminen** **Ohjattu omahoito** **Kriisikeskuksen hanke nuorten mielenterveyden edistämiseen liittyen**	**Vastuutaho: Eloisa** / Lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut **Vastuutaho: Eloisa, kunnat, järjestöt** **Vastuutaho: Järjestö**
Mielenterveyden hoitaminen ja riippuvuuksien ehkäisy	**Ohjaamoiden psykiatristen sairaanhoitajien resurssi**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: Kunnat
Riippuvuuksien ehkäisy ja hoito	**Elämänhallinnan parantaminen mm. Ryhmätoimintoja kehittämällä, vertaisryhmä jne.**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: ohjaamot, nuorten työpajat
Nuorten huumekuolemien väheneminen	**Nuorten huumekuolemien ehkäisy -hanke** **Terveydenhuollon laitosmuotoisen katkaisu- ja vieroitushoidon käynnistäminen**	**Vastuutaho: Eloisa/ Lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut**

Toimenpiteet Perheet		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Parisuhteen tuki ja eroauttaminen, tukea sovinnolliseen eroon lapsen etu huomioiden	**Parisuhteen tuki ja eroauttaminen: Olemassa olevien matalan kynnyksen parisuhteen tuen ja eroauttamisen toimintojen yllä pitäminen ja kehittäminen. (Eron ensiapupiste, Erokahvila Jatkumo, yhdessä päivitettävä Parisuhteen tuen ja eroauttamisen palvelut –opas)**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: Kunnat, Järjestöt, seurakunnat
Vanhemmuuden tuki	**Perhe-/vanhemmuusvalmennus laajemmin koko lapsuus- ja nuoruusikä huomioiden** **Neuvola- ja sosiaalipalveluiden yhteisten toimintamallien ja käytänteiden lisääminen, perheiden moninaisuus ja toiveet huomioiden** **Raskaus ja synnytyspolku** **Lapsiperheiden polku** **Arjen struktuurien vahvistaminen** **Voimavaramittarit**	**Vastuutaho: Eloisa**
Turvallisen arjen tukeminen	**Turvallisen arjen tukeminen: Tarjotaan lähisuhdeväkivallan eri osa puolille tukea. Erilaisten kaltoinkohtelun ja väkivallan ehkäisemiseen käytettyjen työmuotojen käyttö ja kehittäminen lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Tarjotaan perheille lasten kaltoinkohtelun katkaiseminen (LKK)-tukiprosesseja.**	**Vastuutaho: Viola ry** Yhteistyötahot: Eloisa, Kunnat
Osallisuuden tukeminen ja edistäminen	**Osallisuuden edistäminen: Järjestöt tuottavat erilaisia vapaaehtoistoimintoja lapsille, nuorille ja perheille**	**Vastuutaho: Järjestöt** Yhteistyötahot: Kunnat, Eloisa, seurakunnat
Vertaistuen kehittäminen	**Vertaistuen kehittäminen: Erilaisia vertaistuellisia toimintoja kehitetään järjestöissä sekä yhteistyössä muiden perhekeskustoimijoiden kanssa.**	**Vastuutaho: Järjestöt** Yhteistyötahot: Kunnat, Eloisa, seurakunnat
Lapsiperhepalveluiden varhaisen tuen palvelujen vahvistaminen	**Perhetyö, tukiperhetoiminta, neuvolassa mukana** **=> peruspalveluilla tavoitteena vähentää lastensuojelupalveluiden tarvetta ja tähän painopistettä ja seuranta**	**Vastuutaho: Eloisa**

Toimenpiteet Perheet		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Mielialojen kartoitus ja tukeminen	**EPDS äitiysneuvola ja 2 kk käynti: Synnytyksen jälkeisen masennuksen tunnistaminen** **Ohjattu omahoito**	**Vastuutaho: Eloisa**
Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen	**VAVU-keskustelu; Vanhemman ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen**	**Vastuutaho: Eloisa**
Ravitsemus- ja liikuntaohjaus / lihavuuden ennaltaehkäisy	**Neuvokasperhe** **Ravitsemus- ja liikuntaohjaus** **Lihavuuden hoitopolun kehittäminen**	**Vastuutaho: Eloisa**
Lähisuhdeväkivallan ennalta ehkäisy	**Lähisuhdeväkivallan puheeksiotto neuvola käynneillä** **Lähisuhdeväkivaltatyö sitä kokeneille, käyttäville ja altistuneille** **Lasten kaltoinkohtelun katkaiseminen (LKK)**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: Viola ry
Vauvan turvallinen elämä ja kaltoinkohtelun ennalta ehkäisy	**Kotikäynnillä lapsen käsittely**	**Vastuutaho: Eloisa**
Verkostoituminen ja hyvinvointiohjausta	**Ryhmäneuvolan kehittäminen**	**Vastuutaho: Eloisa**
Sijaishuollon keston lyhentäminen	**Sijaishuollon aikana perheen jälleenyhdistämistyöskentely lapsen, huoltajien, sijaishuoltopaikan ja verkoston kanssa**	**Vastuutaho: Eloisa**

Muut yhteensovitettavat toimenpiteet		
Tavoite	**Toimenpide**	**Vastuutaho**
Parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäistä päihteiden käyttöä ja muita hyvinvointihaasteita	**Mahdollinen Etelä-Savon preventiivisen mallin käyttöönotto (Planet Youth malli)**	**Vastuutaho: Eloisa, kunnat** Yhteistyötahot: järjestöt, seurakunnat
Yhteisen tiedottamisen ja viestinnän lisääminen	**Sähköisen perhekeskuksen hyödyntäminen: Omaperhe, Omahelpperi, Ammattilaisen oma**	**Vastuutaho: Eloisa, kunnat, järjestöt, seurakunnat**
Yhteistyön kehittäminen kuntien ja Eloisan kanssa	**Vuosittaiset kehittämispäivät alueen toimijoiden kanssa (esim. perhekeskuspäivät)**	**Vastuutaho: Kunnat ja Eloisa** Yhteistyö: järjestöt ja seurakunnat
Päihteiden käytön varhainen havaitseminen ja puuttuminen	**Neuvola//Koulu AUDIT** **Nuoret ADSUME**	**Vastuutaho: Eloisa, kunnat**
Väkivaltatilanteiden ehkäiseminen ja hallinta	**Avekki –koulutukset** **Kunnat laativat perusopetuksen yhteisen suunnitelmapohjan kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi ja ilmiöihin puuttumiseksi** **Laaditaan yhteiset toimintamallit, miten erilaisissa väkivalta- ja häirintäasioissa toimitaan monialaisesti**	**Vastuutaho: Eloisa** **Vastuutaho: Turvalliset koulut Etelä-Savossa – hanke ja Etelä-Savon kuntien perusopetus** Yhteistyötahot: opiskeluhuoltopalvelut, nuorisotyö **Vastuutaho: Opiskeluhuoltopalvelut ja Turvalliset koulut Etelä-Savossa -hanke** **Yhteistyötahot:** kuntien perusopetus, nuorisotyö, Ankkuri-tiimi, poliisi, lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut, sosiaalipalvelut
Näyttöön perustuvien vaikuttavien menetelmien käyttöönotto	**Menetelmien arviointi, pilotointi ja käyttöönottosuunnitelma: esimerkiksi FIT; palautetietoinen työote ja MDFT; perheterapeuttinen menetelmä**	**Vastuutaho: Eloisa**
Sote-integroitujen toimintamallien lisääminen	**Lastensuojelulaitosten ja mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden toimintamallit / mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden jalkautuminen arkeen** **Sisukasmallin laajentaminen koko hyvinvointialueelle** **Matkalla riittävään vanhemmuuteen; lastensuojelun ja mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden uudenlainen rakenne**	**Vastuutaho: Eloisa** Yhteistyötahot: Järjestöt

4. Kohti vaikuttavuutta

4.1 Seuranta ja arviointi

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma käsitellään maakunnallisessa lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmässä 12.11.2025, Etelä-Savon hyvinvointialueen aluehallituksessa 24.11.2025 sekä aluevaltuustossa 8.12.2025.

Suunnitelmaa toteutetaan monitoimijaisesti Etelä-Savon perhekeskustoiminnassa. Suunnitelmaan kirjattuja tavoitteita ja toimenpiteitä sekä niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan monitasoisesti eri palveluissa, verkostoissa ja työryhmissä. Toimenpiteiden toteutumisesta vastaavat tahot seuraavat tehtyjen toimien vaikutusta erilaisten mittareiden ja muun seurantatiedon avulla. Toimenpiteitä voidaan tarkentaa ja täydentää.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 sekä perhekeskustoiminnan indikaattoreiden pääpaino on neljässä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteessä:

- Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy
- Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen
- Turvallisen arjen tukeminen
- Osallisuuden vahvistaminen

Näiden painopisteiden lisäksi indikaattorivalintojen lähtökohtana ja teemana on yhdessä tekeminen; ”Lasten, nuorten ja perheiden hyvää arkea yhdessä”. Indikaattoripakettiin on valittu niitä elementtejä, jotka tiiviisti liittyvät perhekeskustoimintaan:

- Yhteensovitettu ja yhdessä tehtävä työ lasten, nuorten ja perheiden hyväksi
- Varhaisen tuen näkyvyys

Indikaattoritieto on osa Etelä-Savon perhekeskustoiminnan seurantaa ja arviointia, johon indikaattoritiedon lisäksi kuuluu perheiden kysely sekä kuntokohtainen monitoimijainen arviointikysely.

Tästä linkistä erilliseen päivittyvään indikaattoripakettiin.

5. Kuntakohtainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman runko

5. Kuntakohtainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman runko

5.1 Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja yhteys muihin suunnitelmiin

Kunnan hyvinvointisuunnitelma, strategiset painopisteet sekä yhteys maakunnan suunnitelmiin.

Kuntakohtaista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitietoa.

5.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kuntakohtaiset toimenpiteet

5.3 Etelä-Savon ja oman kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kuntakohtainen arviointi

Lähteet

1. **A-klinikkasäätiö 2025.** Peli- ja someriippuvuus. https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/
2. **Etelä-Savon hyvinvointialue.** Perheiden kysely 2025. https://etelasavonha.fi/wp-content/uploads/2025/10/Etela-Savon-perhekeskuksen-lapsiperheiden-kyselyn-tulokset-2025.pdf
3. **Etelä-Savon laaja alueellinen hyvinvointikertomus 2023-2025.** https://etelasavonha.fi/eloisa/kumppanuudet/hyte/
4. **Etelä-Savon maakuntaliitto 2025.** Nuorten ääni – jokainen nuori on asiantuntija. https://www.esavo.fi/nuoret
5. **Järjestämislaki 612/2021.** https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210612#L1P6
6. **Lastensuojelulaki 417/2007.** https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L3P12
7. **Perälä, Marja-Leena - Halme, Nina – Nykänen, Sirpa 2012.** Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-529-1
8. **Sosiaalihuoltolaki 1301/2014**. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301
9. **Sosiaali- ja terveysministeriö 2025.** Hallitus käynnistää ohjelman huumekuolemien ehkäisemiseksi. https://stm.fi/-/hallitus-kaynnistaa-ohjelman-nuorten-huumekuolemien-ehkaisemiseksi
10. **Terveydenhuoltolaki 1326/2010**. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2010/1326
11. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023.** Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat. https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelmat
12. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023.** Lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/lapsen-oikeudet-lapsiperhepalveluiden-suunnittelussa/lasten-ja-nuorten-osallistuminen-ja-vaikuttaminen
13. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023.** Mitä toimintakyky on? https://thl.fi/aiheet/toimintakyky/mita-toimintakyky-on
14. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024.** Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet
15. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024.** Uutta tietoa diabeteksen ilmaantuvuudesta ja uusien potilaiden lukumäärä alueittain ja koko maassa. https://thl.fi/-/uutta-tietoa-diabeteksen-ilmaantuvuudesta-ja-uusien-potilaiden-lukumaarasta-alueittain-ja-koko-maassa
16. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2025.** FinLapset-kyselytutkimus esikouluikäisten lasten perheille 2024: Lapset. https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finlapset-lasten-nuorten-ja-perheiden-terveys-hyvinvointi-ja-palvelut/finlapset-tutkimus
17. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2025.** FinLapset-kyselytutkimus esikouluikäisten lasten perheille 2024: Vanhemmat. https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finlapset-lasten-nuorten-ja-perheiden-terveys-hyvinvointi-ja-palvelut/finlapset-tutkimus
18. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2025.** Kouluterveyskyselyn tulokset. https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset
19. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2025.** Lasten ja nuorten mielenhyvinvointi. https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielen-hyvinvointi
20. **Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2025.** Terve Suomi –tutkimus 2024. https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tulokset
21. **Unicef.** Lapsen oikeuksien sopimus. https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/
22. **Yle.** Hyvinvointi. Etelä-Savo ennenaikaisesti eniten elinvuosia menettänyt maakunta. https://yle.fi/a/74-20090891

Liitteet

Liite 1. Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma

Liite 2. Alueellinen neuvolasuunnitelma

Liite 3. Etelä-Savon Perhekeskustoiminnan toimintasuunnitelma 2026-2029

Liite 4. Etelä-Savon alueellisen hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA

ETELÄ-SAVON PERHEKESKUS